סיפורי קודש

אשר זכינו לשמוע
בהזדמנויות שונות

מאת כ"ק מרן
רבינו הגה"ק שליט"א

על כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

מתפרסם כעת לראשונה
במלאות עשרים שנה להסתלקותו לגנזי מרומים
ט' תמוז תשנ"ד - תשע"ד

אורחות חיים

מלוקטים מתוך דברות הקודש של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

אוצר בלום, עם תוכן עשיר ומיוחד, מאוצר המנוצר, של סיפורי הוד ומופת, עם דרכי הדרכה נפלאים, והתחזקות עצומים, בעניני:

- על התורה ועל העבודה
- מה אהבתי תורתך
- ולעבדו בכל לבבכם
- בלתי לה' לבדו
- מתמעטים בעיני עצמם
- סניגורן של ישראל
- רעיא מהימנא
- צדיק באמונתו יחיה
- צופה נסתרות
- באהלי צדיקים
- כלים שנשתמשו בו קודש
- ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה
- הציבי לך ציונים
- הן עם לבדד ישכון
- על הניסים ועל הנפלאות

וזאת למודעי!

אשר סיפורי קודש אלו, הם רק זעיר פה וזעיר שם ממה שנשמעו מפי קדשו של **כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א** במשך השנים שעבל"ט, מלוקט מתוך שיחות הקודש בהזדמנויות שונות, אשר דפסנו בבחינת דפס"ת מועט דפס"ת, ובעזהשי"ת עוד חזון למועד!

איינצעלע ווערטער פאר אונזערע חשוב'ע טייערע תלמידים שיחיו;

לכבוד אלע חשוב'ע און טייערע קינדער, תלמידים פון תלמוד תורה חצר הקודש צאנז קלויזענבורג.

עס איז צוואנציג יאר זינט די פטירה פונעם הייליגן רבי'ן זצוקללה"ה וואס האט אויסגעלערנט פארן דור מיט מסירת נפש ממש די אמת'ע אמאליגע וועג אין עבודת ה'. ב"ה מיר האבן ווייטער די געוואלדיגע זכיה צו זיין אונטער די שטארקע הדרכה פון דער הייליגער רבי שליט"א, וואס די גאנצע הלוך ילך, די עבודת ה', די דברות קודש און התחזקות איז פונקט אויפן זעלבן הייליגן וועג ווי זיין הייליגן טאטן - דער רבי זצוק"ל.

עס איז כמעט נישטא קיין תורה וואס דער רבי זאל זיין געזונט זאל זאגן, און עס זאל נישט ווערן דערמאנט די נאמען פון זיין הייליגן טאטן! סיי ביי די דברות קודש ברבים און סיי ביחידות. סיי לגבי התחזקות אין עבודת ה', סיי ווען מען קומט פרעגן עפעס בעצה ובמעש וכדומה!

דער הייליגער רבי שליט"א איז כסדר מעורר איבער די וויכטיגקייט פון דערציילן סיפורי צדיקים אינעם היינטיגן דור. לאמיר מיר זיך נאכאמאל דערמאנען די ווערטער וואס רבינו שליט"א האט געזאגט דעם יאר, נר ו' דחנוכה, צווישן אנדערע:

...איך מיין אז אמעריקא איז 'אדמת בני חם', און מיר אלע זענען אין די מדריגה אז עס איז זייער וויכטיג צו הערן סיפורי צדיקים - אפילו סיפורי אות ומופת!

מען מוז איינפירן אין אלע בתי חינוך א זמן קבוע וואו מען זאל זיך צוזאמקומען און דערציילן סיפורי צדיקים! מען זעהט בחוש אז סיפורי צדיקים שיינט אריין יראת שמים! די צייט וואס מען פארציילט סיפורי צדיקים איז בכלל נישט קיין ביטול תורה, נאר פארקערט, עס ברענגט אז מען זאל לערנען תורה הק' ביתר שאת וביתר עז! אודאי זאל מען נישט פארברענגען מיט דעם אגאנצן טאג, אבער איין מאל אדער צווי מאל א וואך אין די צייט פון הפסקה ווען מען עסט, מוז זיין א קביעות, חק ולא יעבור!

כאטש דער הייליגער טאטע ז"ע האט אלעמאל געוועדט איבער די וויכטיגקייט פון לערנען תורה, דאך איז כמעט נישט געווען קיין שיעור-חומש-רש"י וואס דער טאטע ז"ע האט נישט דערמאנט סיפורי מעשיות, עובדות, מופתים, אדער ענינים פון צדיקים! ווען ער האט נאר געהאט א געלעגנהייט האט ער דערציילט סיפורי צדיקים! *אסאך מאל חול המועד סוכות נאכן טיש גאר שפעהט ביינאכט, האט ער דערציילט מעשיות פון צדיקים וועלכע ער האט געהערט פון זיין הייליגן טאטן דער רודניק'ער רב און פון נאך אנדערע צדיקים - אפילו עס איז נישט געווען אזוי שטארק נוגע אויף הדרכה אין עבודת ה', נאר סתם מופתים און נאך ענינים.*

טראצדעם וואס אונזער תקופה - תשע"ד איז א שווערע צייט, וואו מען געפונט זיך אין אזא לאנגען גלות, קיין בית המקדש האבן מיר נישט היינט, די אפענע אותות ומופתים וואס פלעגט זיין אמאל, איז היינט אויך באהאלטן, פונדעסטוועגן איז היינט אויך פארהאנען צדיקים און חסידים וועלכע דינען השי"ת בקדושה ובטהרה און שיינען אריין קדושה אין אידישע קינדער!

דער רבי שליט"א האט אויסגעפירט מיט שטארקייט: ***"זייער אסאך פראבלעמען און שוועריגקייטן וועט מען זיך איינשפארן ווען מען וועט האבן אמונת צדיקים, און דערציילן סיפורי צדיקים!"*** *[מער הייליגע ווערטער קען מען זען אין די גליונות "אורחות חיים" גליון ט"ז, כ"ג און נאך].*

ובכן, ווען עס קומט אזא הייליגע טאג ווי ט' תמוז, די יומא דהילולא קדישא פון רבינו הגה"ק ז"ע איז די מערסטע פאסיג ארויסצוקומען מיט א רייכן גליון פון סיפורים און עובדות פון אונזער הייליגער רבי ז"ע, ווי מען קען זיך לערנען געוואלדיגע הדרכה און השקפה וואס מיינט עבודת ה' מיט מסירת נפש, וואס איז די גרויסקייט פון א אידישע נשמה, וואס מיינט מדריגות פון צדיקים, און אזוי ווייטער מיט יעדע הינזיכט אין אידישקייט! אזוי ווי דער רבי זאל זיין געזונט האט זיך אמאל אויסגעדרוקט: "סיפורי צדיקים מאכט אז איד זאל גלייבן אז עס איז דא א באשעפער אויפן וועלט וואס פירט יעדע פרט ופרט מיט א פונקטליכקייט!"

מיר אליין קענען זיך נישט ערלויבן צו שרייבן די גרויסקייט איבער אזא גרויסער צדיק. אבער מיר קענען אראפברענגען סיפורים און עובדות וואס אונזער פאסטוך - דער רבי שליט"א האט דערציילט אויף זיין הייליגן טאטן ז"ע, אין פארשידענע געלעגנהייטן.

גאר אסאך לאנגע שעות פון עבודת הקודש האט מען בס"ד אריינגעלייגט כדי אהערצושטעלן דעם ספעציעלן גליון **"אורחות חיים"**, וואס גייט יעצט ארויס לאור עולם צום ערשטן מאל, למען ידעו דור אחרון.

<u>מיר זענען זיכער אז עטליכע וועלן קלערן: פארוואס גיבט מען ארויס אזא דיקע גליון אויף איינמאל? פארוואס לייגט מען נישט אוועק אביסל חומר אויף א קומעדיגע געלעגנהייט?!</u> אויף דעם איז די תירוץ: דאס איז א טעות! עס איז בכלל נישט אזוי פיהל! ווייל קעגן וויפיל חומר עס איז דא, איז דאס ממש א מעין דמעין! אלע מעשיות וואס ווערן געדרוקט אין דעם דאזיגן גליון איז בלויז אזוי ווי "איין טראפ" פון א קוואל וואס גיסט זיך אהן אויפהער, פון די ווערטער פון כ"ק רבינו הגה"ק שליט"א, וואס איז נישט מסיח דעת פונעם הייליגן טאטן!

ווען מען האט אהנגעפאנגען צוזאמצונעמען אט די מעשיות, האט מען געקלערט צו מאכן אפאר מעשיות מיט דיקע אותיות **(באָל"ד)** כדי דער עולם זאל דאס גיכער לערנען. [הגם מיר קענען נישט מחליט זיין וועלכע שטיקל איז בעסער פונעם אנדערן, ווייל מען טאר נישט זאגן שמועה זו נאה וכו'. דאך לויט וויפיל מיר פארשטייען אז דער עולם וועט הנאה האבן דאס צו זען]. אבער מיר האבן באלד אויפגעגעבן. ווייל אויב מען מאכט **"באָל"ד", מוז יעדע שטיקל זיין "באָל"ד"!"**

מיר זענען זיכער אז איר וועט זיך מחיה זיין, הנאה רוחני וגשמי **מיט יעדע איינציגסטע עובדא וסיפור!**

אורחות חיים

מלוקטים מתוך דברות הקודש של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

על התורה ועל העבודה

אז בקול רעש גדול

ווען דער טאטע זי"ע איז געווארן רב אין שטאט קלויזענבורג אלס יונגע יונגערמאן, זענען געווען צוויי בחורים וועלכע האבן געלערנט אין א שטעטל אין רומעניא וואס האבן געהערט אז אין שטאט קלויזענבורג איז פארהאן א נייער רב, א דערהויבענע יונגערמאן און א צאנז'ער אייניקל. זיי האבן געהערט אז זיין עבודת התורה והתפלה איז אויסערגעווענטליך, האבן זיי אפגעמאכט אין איין ווינטער נאכט זיך אריבערצוכאפן קיין קלויזענבורג און זען וויאזוי די עבודה פון טאטן זעהט אויס.

דער טאטע איז געווען רב אין די חסיד'ישע קהילה. ווען זיי זענען אהנגעקומען, האט מען געהאלטן פאר מעריב. דער טאטע האט געדאווענט מעריב מיט גרויס התלהבות, אזוי ווי דעם טאטן'ס א דאווענען... נאך מעריב האבן זיי געזען ווי דער טאטע שטייט ביים ספרים שאפע ווארטנדיג אז דער עולם זאל אהיים גיין. ווען די ביהמ"ד איז געווארן ליידיג האט זיך דער טאטע אראפגעזעצט ביי א גמרא דארט אין ביהמ"ד, און געלערנט מיט גרויס התמדה גאר אסאך שעות רצופות, פון תחלת הלילה ביז איינס אזייגער ביינאכט אדער האלב צוויי, אהן אויפהער! [עס איז געווען א לאנגע ווינטער נאכט].

דאן האט דער טאטע פארמאכט די גמרא און געליינט קריאת-שמע-שעל-המטה. דערנאך איז דער טאטע אריין אין זיין שטוב. דעם טאטן'ס דירה איז געווען געבויעט צוזאמען מיטן ביהמ"ד. די צוויי בחורים האבן אריינגעקוקט פון ביהמ"ד אינעם טאטן'ס צימער דורך די לעכל פונעם שליסל, אזוי ווי עס איז געווען די פארצייטישע אלטע שלעסער. אין יענע שטוב וואו זיי האבן געקענט אריינזען פונעם ביהמ"ד איז געווען א בעט. דער טאטע האט זיך דארט אראפגעלייגט, און איינע פון די בני הבית זענען געקומען אונטערלייגן א קושן.

זיי זענען שטארק נתפעל געווארן פון די עבודה, די דאווענען, די לערנען, און דאס זיך צולייגן אהן א קושן. זיי האבן געקלערט זיך אויך צו צולייגן אין ביהמ"ד. בלויז איין שעה איז פארביי, און זיי הערן קולי קולות, ממש קולות וברקים, א קול פון ברכת התורה וואס דער טאטע האט געזאגט מיט א ברען און חיות, און באלד דערנאך האבן זיי ווייטער געהערט ווי דער טאטע זיצט שוין ביים גמרא און לערנט הויך אויפן קול!

זמן תורה לחוד, זמן תפלה לחוד

דער טאטע פלעגט אסאך מאל אריינקומען אין ביהמ"ד צום דאווענען מיט חסיד'ישע ספרים, אבער למעשה האט ער נישט אריינגעקוקט דערין אינמיטן דאווענען אדער אינמיטן לייענען, און כל שכן נישט אינמיטן שמונה עשרה פון חזרת הש"ץ. אויסער אמאל אמאל ווען דער שליח ציבור האט זיך צעזינגען לענגער ווי געווענטליך, האט דער טאטע געקענט כאפן א בליק אין א ספר.

ילכו מחיל אל חיל

ביים טאטן האט מען געזען קלאר אז זמן תורה לחוד און זמן תפלה לחוד. דער טאטע האט געקענט שרייבן גאר א שווערע תשובה, עס איז געווען אורייתא קא מרתחי ביה, ער האט ממש געקאכט, איך קען אפילו נישט דערציילן מיט וואס פאר א געוואלדיגע קאך עס איז געווען, ער האט דורכגעלערנט אלעס וואס האט א שייכות מיט דעם

סוגיא און האט אריינגערופן דער כותב אז ער זאל שרייבן, און אזוי ווייטער. עס האט אויסגעזען אז דער טאטע איז איינער וואס ליגט בלויז אין תורה, ער איז א שטיק תורה, גארנישט אנדערש רעדט צו אים.

אבער באלד ווען עס איז געקומען די צייט פונעם דאווענען, האט דער טאטע געמאכט א הכנה לתפלה, און אהנגעהויבן צו דאווענען מיט אזא קאך און ברען אז מען האט געקענט מיינען: דער איד איז דאך א שטיק תפלה, גארנישט אנדערש רעדט צו אים. די דאווענען האט געקענט נעמען אהן א שיעור שעות, ווען מען האט געענדיגט שחרית אינמיטן וואך האט שוין געקענט זיין איינס אזייגער אדער צוויי אזייגער אינמיטן טאג און נאך שפעטער אויך. ביים דאווענען איז ער געווען אינגאנצן אויסגעטוהן פון אלעס. ווען מען האט געזען דעם טאטן דאווענען האט מען געקלערט: וואס תשובה, ווען תשובה.

אבער די מינוט וואס מען האט געענדיגט דאווענען, נאך אינמיטן אויסטוהן די תפילין, - נישט צווישן אויסטוהן די תפילין של יד און של ראש, ווייל דער טאטע האט מקפיד געווען נישט אויסצורעדן צווישן די של יד און של ראש, נישט נאר ביים אהנטוהן, נאר אויך ביים אויסטוהן, אזוי ווי עס שטייט, - האט ער באלד געפרעגט: וואו איז דער כותב? וואו האלט מען מיטן תשובה? און דאס איז געווען נאך פארן טועם זיין עפעס במשך'ן טאג! עס איז געווען פון תורה צו תפלה, און פון תפלה צו תורה אזוי ווי די הייליגע חז"ל דרש'נען אויפן פסוק: ילכו מחיל אל חיל.

שתשכיבני ותעמידני לשלום, ותן חלקי בתורתך

בסוף ימיו פונעם טאטן, ממש אין די לעצטע יארן ווען דער טאטע זי"ע איז געווען זייער שוואך און האט נישט געהאט קיין כח זיך צו האלטן אויף. דעמאלט האט מען געזען א מורא'דיגע מדריגה: יעדע מאל ווען ער האט זיך אויפגעכאפט, האט ער גלייך געפרעגט: מען האט שוין געלייענט קריאת שמע? אדער: מען האט שוין גדאווענט? און האט איינגעדרימלט. ווען ער האט זיך נאכאמאל אויפגעכאפט האט ער נאכאמאל געפרעגט: מען האט שוין געלייענט קריאת שמע? מען האט שוין גדאווענט?!

עטליכע מאל אינמיטן שלאף האט מען געזען וויאזוי דער טאטע לערנט, דער טאטע האט געמאכט מיט די הענט תנועות כאילו ער לערנט און ער מישט בלעטער פון א ספר. דעמאלט האט מען געקענט זען וואס הייסט עבודת ה'! אפילו מיט די גאר שוואכע כוחות איז די גאנצע חיות זיינע געווען עבודת ה'! יעדע מאל דער טאטע האט זיך אויפגעוועקט איז געווען: אדער גדאווענט, אדער געלערענט, אדער געלייענט קריאת שמע... !

מה אהבתי תורתך

מלחמתה של תורה

ווען דער טאטע זי"ע איז געווען גאר יונג, בערך בשנת תרע"ט איז ער געווען אין קאשוי. דעמאלט האט הרה"ק מקאלשיץ זצ"ל ארויסגעגעבן א קונטרס 'בין השמשות - נהר פר"ת' אויף שיטת רבינו תם און די גאונים בנוגע די זמן צאת הכוכבים. כאטש דער טאטע איז געווען גאר יונג, האט דער קאלשיץ'ער רב געגעבן פארן טאטן איבערצוקוקן די כתבי ידות פונעם חיבור, און אים געזאגט: איך וויל הערן דיין חוות דעת דערויף.

נאכן מעיין זיין דערין האט דער טאטע געהאט עטליכע סברות פארקערט פונעם קאלשיץ'ער רב. דער קאלשיץ'ער רב האט געברענגט ראיות פון אסאך פוסקים אז זיי האלטן ווי די שיטה פון רבינו תם. דער טאטע האט אבער געהאלטן אז מען מוז נישט לערנען פשט אין אלע פוסקים ווי שיטת רבינו תם, זיי קענען אויך אויסקומען ווי די שיטת הגאונים.

דער טאטע האט גענומען פאפירן און פארצייכנט זיינע הערות. ווען ער האט געגעבן די צעטליך פארן קאלשיץ'ער רב, נאך וואס ער האט אריינגעקוקט אין דעם טאטן'ס הערות אויף א קורצע צייט, האט ער זיך

אהנגערופן אין פארנט פון די ארומיגע: דער יונגער בחור'ל [ער האט גערופן דעם טאטן'ס אידישע נאמען בלשון חיבה], וועט נאך זיין פון די גרעסטע לוחמים אויף שיטת רבינו תם!

חון יחון כי יבחון

דער טאטע זי"ע איז געווען דער ערשטער וואס האט איינגעפירט אז מען זאל פארהערן יונגעלייט אויף די לימודים וואס זיי לערנען. איך בין געווען דעמאלט א קינד אין קרית צאנז, איך געדענק נאך ווי גאנץ ארץ ישראל האט געקאכט: וואס מען פארהערט כולל יונגעלייט? צו דען זענען זיי חדר יונגלעך? א חדר יונגל פארהערט מען, אבער א כולל יונגערמאן? קיינמאל האט מען נישט געהערט אזא זאך! אבער דער טאטע מיט זיין הייליגע קדושה און מיט זיין הייליגע כוחות האט זיך נישט געלאזט, נאר ווייטער געטוהן און געטוהן אויפצוהייבן די כבוד התורה און לומדי תורה. היינט ווייס איך נישט אויב עס איז פארהאן א כולל, על-כל-פנים אן ערנסטע כולל, וואס מען נעמט נישט קיין בחינות בכתב אדער בעל פה! ווייל מען האט איינגעזען די חשיבות דערפון.

בו יותר מבשלוחו

דער טאטע זי"ע געווען דער ערשטער וואס האט אליין געהאלפן אויפצושטעלן די כולל האברכים דא אין בארא פארק. ווען מען האט דאס מייסד געווען האט ער אליין געשטיצט דעם כולל. יעדן חודש האט דער טאטע געגעבן א שיינע תמיכה - א סכום הגון. אפילו אין שנת תשמ"ה ווען ער איז שוין געלעגן על ערש דוי אין טוסאן - אריזונה ווען ער איז געווען זייער שוואך. דארט איז ער געווען חנוכה, און האט געזאגט די חנוכה-פלפולים אהן קיין טראפ כח, מיט מסירת נפש בפועל ממש. נישט נאר די פשעטלעך זאגן איז אהנגעקומען שווער, נאר יעדע זאך איז אהנגעקומען מיט מסירת נפש. באלד דערנאך, ווען דער טאטע איז אריינגעפירט געווארן אין שפיטאל, האט מען אויסגעפונען אז ער איז שוין געווען זייער נישט געזונט, וואס בשעת מעשה האט מען נישט געוואוסט וואס דאס איז. דאך האט ער דעמאלט נאכאלס אינזין געהאט מיט מסירת נפש די כולל יונגעלייט. אמאל ער האט מיר גערופן און געזאגט: 'מען האט דאך נאכנישט באצאלט די יונגעלייט, גיי נעם דאס געלט פון דעם און דעם', און אויסגעפירט: זעסט, איך האב אינזין דאס געלט פארן כולל!

עס איז זיכער אז א זאך וואס א צדיק שטעלט אוועק, האט א שטארקע יסוד. נאר בזכותו של אותו זקן, אין זיין הייליגן זכות וואס ער האט זיך מוסר נפש געווען אויפצושטעלן תורה און לומדי תורה אין די גאנצע וועלט, און אויך די גאנצע קהלה דאהי האט דער טאטע אוועקגעשטעלט די ערשטע זאך מיט תורה ועבודה, איז דא הצלחה אינעם כולל.

תלמוד תורה כנגד כולם

דער טאטע זי"ע פלעגט לערנען מיט מיר אין יוניאן סיטי אינעם היכל המתיבתא יעדן אינדערפרי פינעף אזייגער. ווען מען האט געלערנט אין ישיבה מסכת כתובות האט דער טאטע געלערנט מיט מיר כתובות. ווען מען איז אהנגעקומען צו די גמרא: המבזבז אל יבזבז יותר מחומש, האט מיר דער טאטע געוויזן א שיטה מקובצת - וואס איך קען נישט פארגעסן - וואס זאגט, אז דאס איז בלויז פאר סתם ארימעלייט, אבער פאר לומדי תורה מעג מען יא געבן מער, ווייל וויבאלד פון תורה קומט א ברכה, וועט דאס באשיצן אז עס זאל נישט שאדטן. האט מיר דער טאטע אויסגעפירט: עס קומען צו מיר אידן בעטן אויף אסאך ערליי צדקות, אבער מיין גאנצע געלט גיב איך פאר תורה, אלעס גיב איך אוועק פאר תורה!

אסאך מאל איז געווען מרלגא בפומיה: אינעם היינטיגן דור איז תורה דער גרעסטער ארימאן! דער טאטע האט געזאגט: מען קומט צו מיר פון ארץ ישראל בעטן געלט אויף דירות. אלע מוזן דען וואוינען אין ירושלים - אין מאה שערים? מען קען נישט גיין וואוינען אביסל ווייטער אין א ביליגערע געגענט? גארנישט וועט פאסירן אויב מען וועט גיין וואוינען אין צפת! ווער זאגט אז מען מוז האבן א הויז פון פינף צימערן? מען קען זיך באגעניגן מיט אבסיל ווייניגער! - איך וויל נישט קאליע מאכן פאר אנדערע, דער אייבירשטער זאל העלפן אז יעדער זאל האבן וואס זיי דארפן, - און כאטש דער טאטע אליין האט אויך אסאך געטוהן און ארויסגעהאלפן צו בויען דירות פאר בני תורה, אבער נאר וויפיל מען דארף טאקע האבן, נישט וויפיל מען קלערט אז מען דארף

האבן. און דעמאלט האט דער טאטע אזוי געזאגט: מיין צדקה גיב איך פאר לומדי תורה! דעריבער האט דער טאטע אויפגעשטעלט 'כולל ש"ס' און 'מפעל הש"ס' און אזוי ווייטער.

לפום צערא אגרא

ווען דער טאטע זי"ע האט מייסד געווען די 'מפעל הש"ס' און די 'כולל ש"ס' דא אין אמעריקא, האט דער טאטע געזאגט: ביי מיר איז חשוב איין יונגערמאן וואס לערנט אין אמעריקא, מער פון צענדליגע יונגעלייט וועלכע לערנען אין ארץ ישראל! טאקע ווייל אין אמעריקא דער עמה-ריקא איז מען נישט אזוי שטארק מחשיב די תורה און עס איז פארהאן ווייניגער לומדי תורה קעגן ארץ ישראל, וואו דארטן איז דא גאר אסאך מקומות התורה, איז דאס אסאך מער ווערט.

ועוסקין בשמחת התורה

ביים טאטן האט מען געזען א גרויסע תענוג פון עבודת ה'. ווען דער טאטע האט געזאגט א שיעור אין א שווערע סוגיא, און עס איז געווען א גוטע קשיא אויף דעם, און ער האט געמאכט א טיפע פלפול דאס צו פארענטפערן, און ער האט געזאגט א תירוץ, איז ער געווארן אזוי פרייליך אז מען קען דאס נישט מסביר זיין! בפרט ווען ער האט מכווין געווען צו א חידוש פון איינער פון די פריערדיגע גדולים און צדיקים, דאן איז זיין שמחה געווען גאר גרויס! אין די תשובות דברי יציב קען מען זען זייער אפט די אמת'ע שמחת התורה בלי שיעור וערך, ווי דער טאטע שרייבט: ושמחתי כעל כל הון! און דאס גלייכן.

פון אלע אנדערע זאכן וואס דער טאטע האט געטוהן, האט מען נישט געזען קיין אמת'ע שמחה, ווייל אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה. אפילו ווען מען האט גערעדט פון אלע זאכן וואס דער טאטע האט אליין אויפגעטוהן און עוסק געווען פארן גאנצן כלל ישראל, האט מען אבער קיינמאל נישט געזען אזא שטארקע הנאה, ווי ביים לערנען.

הגם דער טאטע איז געווען אויפגעלייגט אין אלע מצבים, אבער די שמחת התורה איז געווען בבחינת לא פסיק חוכיה מפומיה!

כמונח בקופסא

דער הייליגער עצי חיים האט געזאגט אויפן טאטן: עס איז נישטא קיין תוספות אין ש"ס וואס דער יונגערמאן קען נישט! דער טענקא'ער רב זצ"ל איז געווען א תלמיד פונעם עצי חיים. ער אריינגעקומען צו מיר, און ער האט דערציילט מיט אזא גרויסקייט פון דעם טאטן'ס עבודת ה' פון פארן קריג! ער האט פארציילט ווי שטארק דער עצי חיים האט מחשיב געווען זיין חשוב'ן איידעם - דער טאטע זי"ע. ווי אויך האט ער דערציילט מיט התפעלות די געוואלדיגע דאווענען'ס פון פארן קריג.

חריפות בתורה

דער טענקא'ער רב זצ"ל האט געהאט ביי זיך א תשובה וואס דער טאטע האט געשריבן אלס יונגערמאן אינעם עלטער פון נייצן - צוואנציג יאר. די תשובה איז געווען ניין בלעטער לאנג. די לומדים, חריפים ומובהקים פונעם שטאט סיגוט האבן זיך געדארפט שטארק מוטשענען אויף צו פארשטיין אט דער תשובה. דער תשובה איז געלעגן ביים טענקא'ער רב ביז עס האט זיך פארברענט אין זיין שטוב, צוזאמען מיט נאך אסאך חפצים פון צדיקים וואס ער האט געהאט, וחבל על דאבדין.

רצוף אהבה

א איד האט מיר דערציילט אז ער האט געזען אמאל דעם טאטן לערנען אין איין ציה, צען שעה רצופות! מיר איז דאס נישט קיין חידוש, ווייל ווער עס האט נאר געזען די מדריגות אין עבודת ה' פונעם טאטן במסירת נפש כל ימיו, פארשטייט אליין אז דאס קומט נישט אהן קיין יגיעה.

לא איברא לילה אלא לשינת"א

עס איז געווען צייטן וואס די תלמידים פון טאטן פון די ישיבה אין שטאט קלויזענבורג האבן נישט געהאט קיין דארמעטארי וואו איינצושטיין, זענען זיי געשלאפן ביים טאטן אין ספרים שטוב. הגאון רבי ישראל ארי' זאלמאנאוויטש זצ"ל דער עכו'ער רב איז געווען א תלמיד פון יענע תקופה. ער האט מיר דערציילט אז ער האט נישט געקענט שלאפן, ווייל דער רבי האט געלערנט א גאנצע נאכט... דער טאטע

האט אים געזאגט: דו שלאף, דו שלאף. אבער וויאזוי איז געווען מעגליך צו שלאפן...

דבר אחד מדבריו לא שב ריקם

עס איז באקאנט אז די התמדה פונעם טאטן איז געווען זייער גרויס. אהנגעפאנגען פון אלס יונגע קינד האט ער נישט אויפגעהערט צו לערנען! איך האב שוין דערציילט כמה פעמים אז אלס יונגע בחור איז דער טאטע זי"ע אמאל געווען אויף א שבת ביי הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זצ"ל.

געווענטליך פלעגט דער טאטע זי"ע דערציילן נאר א האלבע מעשה, בלויז די חלק המוסר וואס דער בעלזא'ער רב האט געזאגט.

האט דער טאטע דערציילט: בשעת הבדלה האט מען מיר געגעבן צו שטיין אונטערן בענקל פונעם בעלזא'ער רב, [וועלכע איז געווען א חשוב'ע פלאץ געאייגנט פאר זיינע קינדער און אייניקלעך]. באלד נאך הבדלה האט זיך דער בעלזא'ער רב אויסגעדרייט און געזאגט: קינדער, גייטס לערנען, איך האב א קבלה פון מיין טאטן זכרונו לברכה (הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זצ"ל) אז מוצאי שבת תיכף נאך הבדלה דארף מען לערנען גמרא מיט תוספות.

אין א געוויסע געלעגנהייט האט דער טאטע זי"ע געוואלט מחזק זיין עטליכע אידן נאכן קריג. ווען ער האט געענדיגט דערציילן אט דער סיפור, האט דער טאטע אויסגעפירט: איך האב געקענט איין בחור וואס נאכן הערן די דאזיגע ווערטער פונעם בעלזא'ער רב, איז ער באלד אריין אין בית המדרש און זיך געזעצט לערנען מיט אזא התמדה בלי הפסק, אז ביז מיטוואך איז ער נישט ארויס פון ביהמ"ד! און איך האב שוין געהערט נאכדערציילן די מעשה פון אידן וועלכע זענען געווען עדי ראיה, אז דער בחור איז געווען נישט מער און נישט ווייניגער ווי דער הייליגער טאטע זי"ע אליין! די ווערטער פונעם בעלזא'ער רב איז אריין אין אים מיט אזא התלהבות אז ער האט פשוט נישט געקענט אויפהערן צו לערנען! נישט אומזינסט איז דער טאטע געווארן אויפגעהויבן מיט אזא קדושה, טהרה און צדקות!

כרכא דכולא ביה

די לימוד פון חומש רש"י איז נוגע פאר יעדן איינעם, סיי יונגע מענטשן און אפילו עלטערע מענטשן אויך. דער הייליגער טאטע זי"ע האט אויך געלערנט חומש רש"י יעדע וואך, אפילו ער איז געווען א גרויסער גאון וואס האט געשריבן שווערע תשובות...

נישט נאר חמשה חומשי תורה האט דער טאטע זי"ע גוט געקענט, נאר אויך אלע פסוקים פון גאנץ תנ"ך. איך געדענק נישט אז עס איז געווען אמאל א פסוק פון אלע כ"ד ספרים אין תורה נביאים כתובים וואס מען האט גערעדט דערפון, און דער טאטע האט נישט געדענקט פונקטליך וואו די ווערטער שטייען און די פשט דערפון! אלע פסוקים האט ער געוואוסט פונקטליך זייער פלאץ און פשט!

דער טאטע פלעגט זאגן: אויב מען ווייסט נישט פשט אין א פשוט'ע פסוק חומש, איז דאס א גרויסע בושה! און פשט קען מען נישט וויסן, נאר אויב מען לערנט רש"י, ווייל אהן די הייליגע דברי חז"ל איז נישט מעגליך צו פארשטיין וואס שטייט אין די הייליגע תורה. די וועלט זאגט א ווערטל בדרך מליצה, איינער וואס לערנט אסאך תורה שבעל פה - משניות, גמרא, אבער תורה שבכתב - חמשה חומשי תורה קען ער נישט, דאן איז ער א צורבא מדרבנן, אבער אן עם הארץ מדאורייתא...

ביים הייליגן טאטן זי"ע אין ספרים צימער איז געווען צוויי גאנצע 'פאליצעס' [שעלפ"ס] אהנגעפולט מיט ספרים פון מפרשי רש"י אליין! מען ווייסט אפילו נישט וואס ליגט אלס אין חומש רש"י, עס איז א שווערע לימוד! מען קען לערנען חומש רש"י בעיון גדול! און ווען מען לערנט אנדערע פירושי הראשונים אויף די פסוקים פון חומש, למשל: מזרחי רמב"ן און נאך, הייבט מען אהן אביסל צו פארשטיין פארוואס רש"י זאגט דוקא דער פשט, אדער די אנדערע פשט. אויך איז פאראהן פיהל פלפולים אויף רש"י'ס ווערטער - אפילו פון די קדמונים, דער מהר"ל און נאך.

ביומי דניסן ביומי דתשרי

דער טאטע זי"ע האט כסדר אסאך גערעדט וועגן די חורבן פון 'בין הזמנים'. ער האט נישט געקענט

פארנעמען אז מען איז מבטל די צייט אין בין הזמנים, און ער האט נישט פארשטאנען פארוואס מען לערנט נישט אזויפיל אין די טעג פון בין הזמנים. דער טאטע האט אזוי שטארק געברענט און געקאכט אין דעם, אז איך קען אפילו נישט דערציילן ווי ווייט זיין קאך איז געווען!

ביקד יקוד פסח

ערב פסח ביים מצות-באקן האט דער טאטע געברענט מיט א געוואלדיגע קאך. ער האט געזאגט מיט גרויס התלהבות: א מצה אויבן, א מצה אויבן! פרורים יהו הפקר, פרורים יהו הפקר! אבער אין די זעלבע צייט האט ער געקאכט אז די בחורים זאלן גיין לערנען אין ישיבה! איך האב אליין מיטגעהאלטן עטליכע מאל ווי דער טאטע האט געטראפן א בחור ביים מצות-באקן, און האט אים געזאגט: וואס טוסטו דא? גיי אין ביהמ"ד! גיי לערן!

מעלי יומא דפסחא

אויך איז דער טאטע אליין אריין אין ישיבה צו זען אויב די היכל המתיבתא איז טאקע פול מיט לומדים וועלכע זיצן און לערנען. ביי אים איז מצות-באקן מיט תורה געווען פארבינדן איינס מיטן אנדערן. און דייקא ערב פסח ווען מען דארף מבער זיין דעם חמץ, דעמאלט דארף מען לערנען תורה, ווייל תורה איז דער תבלין קעגן דער יצה"ר וואס איז דער שאור שבעיסה!

כאטש מען אפילו נישט ארויסברענגען ווי הייליג און חשוב עס איז געווען ביים טאטן יעדע מצוה, יעדע זהירות, יעדע ענין, יעדע מנהג און יעדע זאך, ווייל אלעס איז דאך געווען ביי אים מיט א גרויסע חביבות המצוה, דאך דארף מען וויסן וויאזוי מען הייבט אהן. די ערשטע זאך איז דורך תורה! אז מען לערנט תורה ערב פסח, פארברענט מען מיט דעם דער יצה"ר, און דורכדעם קען מען שפירן דעם אור דקדושה פונעם יום-טוב-פסח! ווען מען מאכט קידוש פסח ביינאכט וועט מען זיך אמת'דיג פרייען מיטן 'אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון', און שפירן 'כאילו הוא עצמו יצא ממצרים'. א גאנץ פסח וועט מען שפירן אן אמת'ער תענוג און שמחה, און עס וועט זיך זאגן הלל פון זיך אליין מיט א ברען!

ובהם נהגה יומם ולילה

פון דעם אליין ווען מען קוקט נאר אריין אינעם ספר הקדוש שאלות ותשובות 'דברי יציב' און מען קוקט אין וועלכע זמנים דער הייליגער טאטע זי"ע האט געשריבן תשובות להלכה, קען מען זען אז אהן תורה איז גארנישט. אלע מדריגות אין עבודת ה' און אלע כוחות הקדושה וואס דער טאטע האט אריינגעלייגט אין א יום טוב - וואס מען קען זיך דאס אפילו נישט משער זיין - האט גארנישט אוועקגענומען פון לערנען תורה!

ועל תורתך שלמדתנו... בכל עת ובכל שעה

אין יאר תשמ"ג אין יוניאן סיטי ערב פסח אינדערפרי פארן דאווענען, האט דער טאטע געשריבן א תשובה צו הרה"ג רבי ירמיה כהן (אב"ד פאריז שליט"א). די תשובה איז געווען בנוגע אויב מען מעג זאלצן פלייש מיט אויסגעארבעטע זאלץ. אפילו עס איז געווען אין די עלטערע יארן, האט דער טאטע מיט זיינע שוואכע כוחות גוט דורכגעטוהן דעם גאנצן נושא במשך א גאנצע נאכט - נאך די עבודת הקודש פון בדיקת חמץ.

איך האב דעמאלט געוואוינט דא אין בארא פארק, און ווען איך בין אהנגעקומען קיין יוניאן סיטי פארטאגס, ווייל איך האב געוואלט מיטהאלטן די דאווענען און דעם טיש, האט מיר דער טאטע געבעטן: שרייב אפ בקיצור די תשובה וואס איך האב מברר געווען! צו באמערקן אז דער טאטע האט נישט געהאט אלע צייט אין דער וועלט ערב פסח, דער טאטע זי"ע האט אריינגעברענגט יום-טוב-פסח מיט געוואלדיגע חומרות און זהירות'ן. אויך האט דער טאטע געפירט יעדעס יאר אן ערב-פסח-טיש, א חמץ'דיגע סעודה אזוי ווי די מנהג איז אין צאנז. דערנאך איז געווען 'שריפת חמץ' און 'מצות באקן', און צו דעם אלעם האט דער טאטע נאך געהאט צייט צו שרייבן א שווערע תשובה הלכה למעשה!

תורת ה' תמימה משיבת נפש

אזוי איז געווען אין אלע זמנים, סיי ערב סוכות, ערב-ראש-השנה, און ערב-יום-הקודש, וואס כאטש

זיין ציטער איז געווען מורא'דיג באימה וביראה, דאך האט ער געשריבן תשובות און עוסק געווען בתורה - דייקא דעמאלט.

שבת יומא דאורייתא

דאס האט ער כסדר געבעטן און פארלאנגט פון די תלמידים מיט א געוואלדיגע התאמצות. אפילו יעדן שבת איז געווען סדרים אין ישיבה. אויך האט דער טאטע נישט געלאזט בחורים קומען צום טיש פרייטאג-צו-נאכטס, נאר אויב דער בחור וועט נישט מבטל זיין פון לערנען.

די ישיבה האט געהאט א סדר שבת אינדערפרי אז מען האט געדאווענט שחרית פריער פונעם טאטן. דערנאך האט מען געמאכט א הפסקה, מען האט קידוש געמאכט און געגעסן מזונות. דאן האט מען געלערנט עטליכע שעה. ערשט נאכן סדר הלימוד האט מען ממשיך געווען מיטן לייענען קריאת התורה און מוסף. עס איז געווען צייטן אז נאכן לערנען איז מען געקומען הערן קריאת התורה פונעם טאטן.

איינער וואס איז געקומען צום טאטן'ס טיש פרייטאג-צו-נאכטס, איז אמאל געקומען אביסל שפעהט שבת אינדערפרי צום דאווענען ביי די מנין פון די ישיבה. דער טאטע איז געשטאנען ביים טיר פונעם מתיבתא אדער ביים פענסטער און געקוקט ווער עס קומט שפעהט צום דאווענען. ווען דער טאטע האט אריינגערופן דעם בחור אים פאהרצוהאלטן פארוואס ער איז געקומען שפעהט צום דאווענען, האט דער בחור געענטפערט: איך בין געווען נעכטן ביים טיש. האט דער טאטע אים געזאגט: פאר דעם בעהט איך אז מען זאל קומען צום טיש? אז מען זאל נישט אויפשטיין לערנען פארן דאווענען? און נישט צו קומען באצייטנס?!

חיים שיש בהם אהבת תורה ויראת שמים

מען דארף וויסן אז כאטש תורה איז געווען ביים טאטן א גרויסער עיקר, איז דאס נאר געווען אויב עס איז געווען מיט יראת שמים. מען האט אסאך מאל געקענט זען בחורים וועלכע פארמאגן גוטע קעפ, און זיי האבן זיך אפילו פארהערט אויך, און זיי האבן אפילו באקומען דעם טיטול 'חבר' פארן זיך פארהערן זעקס הונדערט בלאט גמרא מיט תוספות. אבער וויבאלד זיי זענען נישט געווען תוכו כברו און זיי האבן נישט געהאט קיין יראת שמים, איז די גאנצע תורה גארנישט ווערט געווען ביים טאטן! דער טאטע האט נישט געקענט פארנעמען ווען א בחור פירט זיך נישט ערליך, חסיד'יש, מיט קדושה. ווייל די גאנצע תכלית פון לערנען תורה, איז דאך צו צוקומען לידי מעשה! אבער פון די אנדערע זייט טאר מען נישט פארגעסן אז אהן תורה קען מען נישט מנצח זיין דער יצה"ר! די יסוד וויאזוי מען קען צוקומען צו יראת שמים איז דורך תורה, ווי חז"ל זאגן בראתי יצה"ר ובראתי תבלין ותורה שמה.

שפתותיו דובבות בקבר

די שיעורי-חומש-רש"י-טעיפ"ס פונעם טאטן זי"ע איז באמת א גרויסע זאך. איך וועל דערציילן וואס איך האב אליין געהאט מיטן טאטן: איינער האט אמאל ארומגערעדט אין טאטן'ס שטוב וועגן די טעיפ"ס וואס מען כאפט אויף די שיעורי-חומש-רש"י, און תוך כדי דיבור האט זיך דער טאטע זי"ע אהנגערופן, נו, דאס איז דאך שפתותיו דובבות בקבר! ווען מען האט דאס געהערט פון טאטן האט געכאפט אזא ציטער, אז מען איז געבליבן שטיין! פארשטייט זיך אז ווען א קינד הערט אזעלכע ווערטער פון זיין טאטן, גייט דאס אריין גוט אין הארץ! היינט זעהט מען ווי מען דרוקט די דברי תורה פונעם טאטן איבער די גאנצע וועלט, טויזנטער אידן לערנען דאס. אפילו אידן וועלכע זענען נישט געווען מקושר צום טאטן בחייו ווערן שטארק נתעורר פון זיין הייליגע דברי תורה.

יוסיפו לך חיים

ווען דער הייליגער טאטע זי"ע איז נתכבד געווארן ביים מעמד סיום הש"ס העולמי צו זאגן דעם הדרן בשנת תשמ"ג דא אין אמעריקא, האט דער טאטע געבעטן ביים דרשה, אז ווען מען לערנט 'דף היומי' זאל מען מוסיף זיין צו לערנען דעם דף מיטן פירוש ה'תוספות' און נישט בלויז גמרא רש"י.

דארט איז געזעצן הגאון רבי יעקב קאמענצקי זצ"ל דער ראש הישיבה פון תורה ודעת, ער איז דעמאלט געווען א זקן, קרוב צו די ניינציג יאר. ווען ער האט געזאגט זיין דרשה ביים התחלת הש"ס, האט

ער געזאגט אז גלייך ווען דער צאנז קלויזענבורג'ער רבי שליט"א האט מציע געווען מוסיף צו זיין דאס לערנען דף היומי מיט תוספות, האט ער זיך מקבל געווען צו לערנען דעם קומעדיגן מחזור 'דף היומי' מיט 'תוספות'! און ער האט טאקע אהנגעפאנגען צו לערנען 'דף היומי' מיט תוספות.

דף היומי - קושטא קאי

אויך האט דער הייליגער טאטע זי"ע געזאגט ביים סיום הש"ס העולמי לגבי דער ענין פון 'דף היומי' וואס הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל דער לובלין'ער רב האט מייסד געווען: 'קושטא קאי'. היינט זעהט מען אז דאס האלט טאקע אהן און עס האט א קיום. און ווען מען זעהט אזויפיל צענדליגער טויזענטער אידן לערנען דעם 'דף היומי', דארף יעדע איד שפירן אז ער וויל אויך האבן א חלק אין דעם.

זאת חקת התורה

פרשת חקת איז דא פונעם טאטן זי"ע זייער לאנגע פשעטלעך. אינטערסאנט איז אז דער טאטע איז נפטר געווארן פרשת חקת.

ולעבדו בכל לבבכם

כל עצמותי תאמרנה

א איד איז געווען נישט געזונט פארן קריג, און איינער פון די רבנים האבן אים געזאגט: אין קלויזענבורג איז פארהאן א יונגערמאן, אן עובד ה', א גרויסער תלמיד חכם, און א צאנז'ער איינקיל, גיי זיי זיך מזכיר ביים קלויזענבורג'ער רב. ווען ער איז אהנגעקומען קיין קלויזענבורג האט ער געזוכט דעם טאטן אין שטוב, אבער ער האט אים נישט געפונען. אויך ווען ער האט געזוכט דעם טאטן אין ביהמ"ד, האט ער אים נישט געפונען. צום סוף נאך לאנגע זוכענישן, האט ער געטראפן דעם טאטן אין שטוב, אבער אונטערן טיש מעוטר בטלית ותפילין און דאווענט זיך אויס מיט געוויין פארן באשעפער! דער טאטע האט בכלל נישט געוואוסט אז ער געפונט זיך אונטערן טיש... !

עמוד צלותהון דישראל

בדורינו האט מען נישט געזען אזא עבודת התפילה מיט אמת'ע התפשטות הגשמיות ווי ביים הייליגן טאטן זי"ע!

וגילו ברעדה

ווען דער טאטע זי"ע האט געלערנט און געדאווענט האט מען געזען אויף אים אן אמת'ע שמחה. אין איין מינוט האט ער געקענט וויינען ביי די הללוקה'ס און אינעם זעלבן פסוק זיך צעזינגען. ער האט געקענט זינגען סיי ביי די 'הללוקה'ס, ביי 'שירת הים', ביי 'נשמת', אדער ביי 'עזרת אבותינו'. דער טאטע האט געקענט זינגען די 'שירת הים' מיט אזא שטארקע שמחה, ממש ווי מען גייט דורך דעם ים סוף!

מאדון עולם עד אדון עולם

דער טאטע זי"ע האט אסאך גערעדט אז מען זאל איינפירן אין די בתי כנסיות און אין די בתי מדרשות אז ווען מען דאווענט - אפילו אינמיטן וואך, זאל מען דאווענען מיט די סדר וואס די הייליגע חז"ל האבן מתקן געווען. איידער מען הייבט אהן צו דאווענען פסוקי דזמרה זאל מען זאגן די פרשת הקרבנות, וואס דאס איז א הכנה אז די תפלה זאל עולה זיין כסדרן, ערשט נאכדעם איז פסוקי דזמרה. נישט מען זאל אריינקומען שפעהט צום דאווענען, אדער משלים זיין שפעטער די קרבנות, ווייל מיט דעם איז מען מהפך די צינורות. איך געדענק אמאל ביי א שיעור-חומש-רש"י האט דער טאטע געזאגט: עס וואלט געווען כדאי איינצופירן אין די בתי כנסיות אין די בתי מדרשות אז דער בעל תפלה זאל צוגיין צו ברכות און בלייבן דארט אויסצולאזן יעדן שטיקל אהנגעפאנגען פון אדון עולם.

קדושת הצדיק עושה רושם-שבת וארא תשמ"ב בב"פ

דער הייליגער טאטע זי"ע איז געווען אויף שבת אין בארא פארק פרשת וארא שנת תשמ"ב. דער

טאטע איז דעמאלט געקומען קיין בארא פארק ביי אונז אין ביהמ"ד מחזק זיין דאס בית המדרש, די הייליגע מוסדות און די גאנצע עולם. [עס איז נאך געווען דעמאלט די אלטע ביהמ"ד, איידער הרה"ח מוה"ר חיים אלטר ראטה ז"ל האט דאס איבערגעבויעט און פארגרעסערט]. איך געדענק אז עס איז געווען א געוואלדיגע דערהויבנע שבת. ווען מען דערמאנט זיך יענע שבת ווערט מען פול מיט דערהויבנקייט!

כאטש ביים טאטן איז אלעמאל געווען דערהויבן, יעדן שבת, יעדן וואכענדיגע טאג, יעדע דאווענען - אפילו א פשוט'ע שחרית אדער מנחה איז קיינמאל נישט געווען מצות אנשים מלומדה, אזוי ווי יעדער ווייסט וויאזוי דאס האט אויסגעזען, כל שכן די עבודה פון יעדע שבת קודש. אבער יענע שבת איז ממש געווען הפלא ופלא!

ביי שחרית איז די גאנצע פסוקי דזמרה געגאנגען פסוק בפסוק מיט א געוואלדיגע דערהויבנקייט און גרויס התעוררות, ביז דער גאנצער עולם האט געשפירט אזוי ווי די הייליגע טעג! אויך האט דער טאטע דעמאלט גערעדט פון עבודת התפלה און וועגן לימוד התורה און שטארק מחזק געווען. מיר ווייסן אז א השפעה פון א צדיק לאזט איבער א רושם. עס האט זיכער איבערגעלאזט אן השפעה דקדושה אויף אלע חסידים און תלמידים!

שבת הוא מלזעוק

א איד א זקן ובא בימים וואס האט געלעבט ביז לעצטנס, האט דערציילט אז ער געדענקט ווען דער טאטע זי"ע איז געווען אין בראנקס אויף שבת. נאכן מלחמה איז דער טאטע געקומען פון דייטשלאנד קיין אמעריקא אויף אפאר וואכן אויף צוזאמנעמען געלט פאר די 'שארית הפליטה אידן' פון דייטשלאנד וועלכע מען האט באפרייט, און נאכדעם איז דער טאטע צוריק געפארן. דער עולם דאהי האט אפילו נאכנישט געוואוסט ריכטיג וואס די 'שארית הפליטה אידן' זענען אדורכגעגאנגען. ווען דער טאטע זי"ע איז געקומען דעמאלט, האט ער אויפגעוועקט די אידן און האט זיי דערציילט וואס איז פארגעגאנגען מיט די אידן פון יוראפ, און געבעטן געלט פאר צדקה. איינס פון די פלעצער וואו דער טאטע איז געווען אויף א שבת, איז געווען: אין די בראנקס.

דער איד איז געקומען פון פולין, ער איז געווען א חסיד'ישער איד, און ער איז געקומען קיין אמעריקא נאך פאר די מלחמה. דעמאלט האט מען נישט געזען אין אמעריקא קיין רבי'ס מיט חסידים, דער מושג האט מען נישט געזען אין יענע צייטן אין אט די מקומות.

ווען דער טאטע איז געווען דארט אויף שבת, האט ער נישט געוואלט מיט-דאווענען מיטן עולם, ווייל עס איז געווען א בעל בתי'שע דאווענען, אבער ער איז געווען דארט ביים דאווענען אויף צו הערן די דאווענען, קריאת התורה מיט אלע קדישים, און נאכדעם האט ער זיך געשטעלט דאווענען. קיין מנין האט דער טאטע נישט געהאט דארט און האט געדאווענט פאר זיך.

וויבאלד דער איד איז געווען פונדערהיים א חסיד'ישער איד, האט ער געוואלט זען וויאזוי דער טאטע דאווענט. ער איז שנעל אהיים געגאנגען עסן די סעודה און צוריק געקומען אין ביהמ"ד. נו, מיר ווייסן דאך וויאזוי דעם טאטן'ס דאווענען האט אויסגעזען אלעמאל, עס איז געווען בכי ושירות צוזאמען, ביידע ענינים אין דער זעלבער דאווענען, קודם האט ער זיך צוזינגען ביי די הללוקה'ס, און א רגע שפעטער האט ער אהנגעהויבן וויינען אז ער האט זיך ממש נישט געקענט בארואיגן. יענע שבת איז די דאווענען אויך אזוי געגאנגען, דער טאטע האט געוויינט א מורא'דיגע געוויין.

האט דער איד אינזין געהאט צו זיך: נעבעך, דער קלויזענבורג'ער רב האט דורכגעמאכט אזויפיל צרות, ער האט פארלוירן א רעביצין מיט עלף קינדער, עס איז נישט קיין וואונדער פארוואס דער רבי וויינט אזוי, ווייל אז א איד פארלירט נעבעך אלעס וואס ער האט, איז פשוט אז ער ווערט אזוי צובראכן און ער וויינט אזוי.

באלד דערנאך האט דער איד ווייטער געקלערט: איך פארשטיי אבער נישט, עס איז דאך שבת היינט, שבת דארף מען זיך איינהאלטן פון וויינען, עס האנדלט זיך דאך פון א רבי'ן? ער האט נישט פארשטאנען וויאזוי מען קען אזוי שטארק וויינען אום שבת.

נאכן דאווענען איז דער טאטע געווען זייער פרייליך - מיר געדענקן דאך וויאזוי דער טאטע איז געווען אלעמאל אויפגעלייגט נאכן דאווענען און 'נאכן וויינען'. נאך ער האט זיך אויסגערעדט פארן אייבערשטן, האט אים די פנים געלאכטן און איז געווען מלא שמחה, בבחינת לא פסיק חוכיה מפומיה. - אויך דעמאלט איז דער טאטע איז געווען זייער בדיחא דעתיה און האט געזאגט פרייליכערהייט: גוט שבת, גוט שבת! האט דער איד געזען אז יעצט איז א שעת הכושר, האט ער געזאגט פארן טאטן: רבי, איך וויל עפעס פרעגן, שבת מעג מען וויינען? האט אים דער טאטע געענטפערט: שבת! - וויינען? - חס ושלום! דער טאטע האט אים אויסגערעכנט אלע מקורות אין הלכה אז שבת איז נישטא קיין שום ענין פון צער, טרויער, און אודאי נישט וויינען. דער טאטע האט אים געזאגט: שבת טאר מען נישט וויינען, מען טאר זיך נישט מצער זיין אום שבת, אדרבה, שבת דארף מען זיין בשמחה!

פרעגט דער איד פונעם טאטן: איך פארשטיי נישט, איך האב דאך יעצט געזען וויאזוי דער רבי האט געדאווענט מיט אזעלכע בכיות, מעג מען יא וויינען, אדער נישט? האט דער טאטע אים געפרעגט פארוואונדערט: וואס? איך האב געוויינט?! איך האב געוויינט?! מיר האט איר געזען וויינען?! דער טאטע האט גארנישט געוואוסט וואס דער איד רעדט צו אים!

באמת איז דאס טאקע די תירוץ פארוואס מען מעג וויינען. ווייל טאמער ווייסט מען בשעת'ן דאווענען אז מען וויינט, טאר מען טאקע נישט וויינען, נאר אויב בשעת'ן דאווענען קומט מען אהן צו אזעלכע עולמות פון געגועים צום בוכ"ע, אזוי ווי דער הייליגער מחבר זאגט: חסידים ואנשי מעשה היו מגיעים להתפשטות הגשמיות, איז עפעס אנדערש. איינער וואס איז דבוק אין די עולומות עליונים ביים דאווענען ווייסט דען אז ער וויינט? טאקע אין אזא פאל מעג מען וויינען! ווייל דאס הייסט תפלה! אזוי ווי דער הייליגער טורי זהב ברענגט אין הלכות שבת, אז די תלמידים פון הייליגן רבי עקיבא האבן אים געטראפן וויינען אום שבת, ווען זיי האבן זיך געוואונדערט האט זיך רבי עקיבא אהנגערופן: עונג יש לי! ווייל מרוב דביקותו אונעם אייבירשטן איז געווען זלגו עיניו דמעות. אזוי ווי מיר געפונען אין זוהר חדש אז בשעת רבי עקיבא האט געזאגט שיר השירים האט ער זייער שטארק געוויינט, ווייל ער האט געוואוסט עד היכן הדברים מגיעים. און דער הייליגער טורי זהב פירט אויס: אזוי פאסירט געווענליך ווען איינער דאווענט בכוונה!

ביים טאטן איז אזוי געווען ביי יעדע תפלה, נישט קיין נפקא מינה ווען דאס איז געווען, צו א פשוט'ע מיטוואך, צו א דאנערשטאג. צו איז עס געווען שחרית, מנחה, אדער מעריב.

התפשטות הגשמיות

מיט דעם האב איך געקלערט מסביר צו זיין אן ענדליכע מעשה מיטן הייליגן טאטן. מען האט אמאל געפרעגט פונעם טאטן איבער דער ענין אז דער טאטע זאגט איבער ווערטער אינמיטן דאווענען. האט דער טאטע געענטפערט: איך האב נאך קיינמאל אין מיין לעבן נישט איבער גע'חזר'ט א ווארט!

איך האב מיר אלעמאל געלערנט פשט אין דעם טאטן'ס ווערטער, אז יעדע מאל וואס דער טאטע האט איבערגעזאגט א ווארט איז דאס געווען מיט א נייע כוונה און מיט א פרישע התחדשות, אזוי די הייליגע חז"ל זאגן אין מסכת אבות: אל תעש תפילתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום, און אזוי ווי די גמרא זאגט אין מכסת ברכות: ולואי שיתפלל אדם כל היום כולו, און דאס האט מען דאך געזען ביים טאטן בחוש.

אבער נאך וואס איך האב געהערט די מעשה פון "איך האב געוויינט?!" אז דער טאטע האט בכלל נישט געוואוסט וואס פאסירט מיט אים בשעת'ן דאווענען, האב איך פארשטאנען אז אזוי האט ער אויך נישט געוואוסט אז ער האט איבערגע'חזר'ט די ווערטער! ווייל פון וואו זאל ער וויסן אז ער זאגט איבער א ווארט? ער איז דאך געווען קרוב להתפשטות הגשמיות! ביי צדיקים וועלכע גייען אינמיטן דאווענען אין אזעלכע הויכע עולמות עליונים, איז א נס אז זיי קענען בכלל ארויסזאגן די ווערטער פונעם דאווענען, און אז זיי ווייסן בכלל וואו זיי האלטן ביים דאווענען!

זה שמי לעולם - לְעָלַם כתיב

דער טאטע האט מקפיד געווען נישט אויפצוכאפן די שם אויף א טיע"פ.

בלתי לה' לבדו

לא יהא דיבורך אלא בם

דער טאטע האט קיינמאל נישט גערעדט פון זיינע נסיעות, וואו ער איז געקומען, געגאנגען אדער געווען. אויך האט ער קיינמאל נישט דערציילט סתם היסטורישע זאכן, נישט ברבים און נישט אין שטוב. עס איז נישט געווען זיין סדר, ער האט אפילו נישט געהאט קיין צייט דערפאר! ווען ער פלעגט דערציילן מעשיות איז דאס נאר געווען זאכן וועלכע מען קען ארויסנעמען א מוסר השכל, א לימוד און הדרכה אין עבודת ה'!

אפילו ווען ער האט דערציילט פון זיין הייליגן טאטן, איז דאס נאר געווען זאכן וואס האבן א שייכות מיט עבודת ה'. בעיקר פלעגט ער נאכזאגן זאכן וואס ער האט געהערט פון זיין הייליגן טאטן - דער רודניק'ער רב, וואס דאס פלעגט ער נאכזאגן גאר אסאך. הגם ער איז געווען זייער יונג ווען זיין טאטע איז נפטר געווארן, דאך האט ער מיט זיין קדושה אויפגעכאפט גאר אסאך מושגים אין עבודת ה'. ווי אויך האט ער פארשטאנען ענינים פון מדריגות ביי צדיקים, וואס עס איז א וואונדער אז אזא יונג קינד זאל דאס בכלל קענען משיג זיין! אויך פלגעט דער טאטע דערציילן זאכן וואס ער האט געהערט פון הרה"ק מנאסויד זצ"ל, און פון זיין פריערדיגע שווער הרה"ק בעל העצי חיים זצ"ל, און וואס ער האט געהערט פון נאך צדיקים ביי וועם ער האט זיך געדרייט. אויך האט ער געקענט נאכזאגן זאכן פון אלטע חסידי'שע אידן.

צדיקים אין להם מנוחה

ווען דער טאטן זי"ע איז שוין געווען עלטער און זיינע כוחות זענען געווארן אפגעשוואכט, האט מען איינמאל שטארק געבעטן אז ער זאל פארן אויף אן אפרוה-ארט כדי ער זאל זיך קענען אפרוען און מחזק זיין די כוחות. האט דער טאטע געזאגט: וואס האב איך פון פארן אהין? וועל איך זיך דען אפרוען דארט? צו דען בין איך נישט מחויב צו לערנען דארט? צו דען דארף איך נישט דאווענען דארט? איבערראל דארף מען דינען דעם אייבירשטן! אויב אזוי וואס א חילוק וואו מען געפונט זיך... !

ער איז געווען א נאה דורש און נאה מקיים, במשך די גאנצע תקופה ווען ער איז געווען אין קאנטרי, האט ער נישט גערוהט פון עבודת ה' קיין רגע! המפורסמות אינם צריכות ראיה, וויפיל תשובות להלכה האט דער טאטע געשריבן אין די קאנטרי (מחנות הקיץ)! וויפיל דברי תורה האט ער געזאגט ביי שלש סעודות און ביי די שיעורי-חומש-רש"י! וויפיל עבודות עצומות האט ער איינגעפלאנט אין דער פלאץ!

מעיינות של דמעות אזי יזובון

נעכטן האב איך געקלערט אויף דעם וואס די פייער-לעשער האבן געשפריצט גאר אסאך וואסער אויסצולעשן דעם פייער (בעקבות נס ההצלה של ילדי מחנה צאנז מהשריפה שכילתה הבנין שישנו בו הילדים ליל שישי פנחס כ' תמוז שנת תשס"ד), אז מען קען זאגן אז וויפיל וואסער זיי האבן געשפריצט, איז נאכאלס בטל בשישים אין די קוועלער פון טרערן-וואסער וואס דער הייליגער טאטע זי"ע האט פארגעגאסן בשעת זיין הייליגע עבודה אויף דער פלאץ אין די פאהר זומער חדשים! סיי די עבודה וואס מען האט געזען מיט אונזער אייגענע אויגן, און סיי וואס ביי צדיקים איז פארהאן גאר אסאך עבודות וואס איז באהאלטן פון יעדנס אויגן!

עבד ה' ; עובד בין ביום ובין בלילה

דער טאטע פלעגט זאגן: דער עולם רעדט זיך אפ אז מען ארבעט שווער און לאנג. מיין ארבעט איז דריי הונדערט פינף-און-זעכציג-טעג א יאר, פיר-און-צוואנציג-שעה א טאג!

יעבור עלי מה, מאכלות אסורות לא יכנסו בפי

איך האב געהערט פון אידן וועלכע זענען געווען מיטן הייליגן טאטן זי"ע אין די לאגערן, אז זיי געדענקען ווען דער טאטע איז ממש אויסגעגאנגען, האט דער טאטע געזאגט אויף זיך א לשון וואס איך קען אפילו נישט איבערזאגן מפני כבודו, ער האט

געזאגט אויף זיך אזוי ווי מען זאגט אויף א בהמה ווען ער גייט אוועק פון דער וועלט: אזוי זאל זיין, אבער קיין מאכלות אסורות וועל איך נישט עסן!

מאמת"י קוראי"ן

אמאל נאך א דרשה האט זיך דער טאטע נישט אזוי גוט געשפירט, האט מען געבעטן פונעם טאטן אז אפשר זאל א צווייטער לייענען קריאת התורה. ווען דער טאטע האט געפרעגט: ווער קען זיין א בעל קורא? האט מען געזאגט אויף איינע פון די רבנים, אז ער קען לייענען. האט דער טאטע געזאגט: מען זאל אים פרעגן אויב ער קען לייענען 'באימה ביראה ברתת ובזיעה!' [אזוי ווי עס שטייט די לשון אין שלחן ערוך לגבי קריאת התורה].

קריאה מעורר

איך וועל דערציילן וואס איך האב געהאט מיטן הייליגן טאטן אין אן ענדליכע פאל. ראש השנה שנת תשל"ט איידער די הארץ אפעראציע, איז דער טאטע געווען אין א מורא'דיגע מסוכן'דיגע מצב, דריי הארץ-אדערן זענען געווען אינגאנצן פארשטאפט, און דער עולם איז געווען זייער דערשראקן, - עס איז טאקע געווען אויף וואס צו זיין דערשראקן. איך קען נישט מסביר זיין די פחד פון דעמאלט. א דאקטער איז געווען דארט אויפן פלאץ א גאנצע צייט, און מען האט געדארפט געבן אקסידזשין. די שרעק איז געווען יעדע מינוט און יעדע רגע. אבער דער טאטע האט דאך גארנישט נאכגעלאזט פון זיין הייליגע עבודת ה'. ווען עס איז געקומען די הייליגע טעג פלעגט דער טאטע אלעס טוהן אליין, ער פלעגט זיין דער בעל תוקע און דאווענען מוסף פארן עמוד, בלאזן די תקיעות דמיושב און תקיעות דמעומד און אזוי ווייטער מיט אלעס.

פארן לייענען בין איך אריין צום טאטן אין צימער און איך האב זיך נישט געקענט איינהאלטן און איך האב זיך צעוויינט: טאטע, מען קען דאך לאזן א צווייטער זאל לייענען קריאת התורה, דער טאטע דארף דאך האבן כח צו בלאזן תקיעות שופר. האט זיך דער טאטע געגעבן א רוף אהן הויך: ווער זאגט דיר אז תקיעות שופר איז מער ווי לייענען ראש השנה?! און אזא לייענען וואס מען האט געזען און געהערט ביים טאטן האט מען טאקע נישט געזען אדער געהערט.

מסירת נפש

ביי א סעודת ברית פלעגט דער טאטע גיין אהנגעטוהן א שטריימל. ווייל וויבאלד ער איז געווען דער סנדק ווערט ער אהנגערופן דער 'בעל ברית'. דער טאטע האט געהאט מסירת נפש צו קומען צו די סעודת ברית און זיך צו וואשן צום סעודה, אפילו אין די עלטערע יארן ווען ער איז געווען זייער שוואך.

אויך פלעגט דער טאטע מקפיד זיין צו גיין אין מרחץ איידער ער איז געווען סנדק ביי א ברית. דאס איז געווען מיט מסירת נפש ממש. כאטש אין יוניאן סיטי איז דער טאטע געווען אזוי שוואך אז אויפצושטיין און אריינצוגיין אינעם מרחץ איז אים געווען זייער שווער, דאך איז ער אריין אינעם וואנע - אפילו בלויז פאר איין מינוט. ער האט זיך נישט באגנוגט אז מען זאל שפריצן וואסער אויפן גוף, נאר איז אריין אין אן אמת'ע מרחץ, ווייל ער האט געטוהן יעדע זאך ווי אזוי עס שטייט, און אז עס שטייט: מרחץ, מיינט דאס א וואנע.

בכל עת יהיה בגדיך לבנים

די מרחץ איז געווען חוץ די טבילה אין מקוה. א גאנצע וואך האט זיך דער טאטע קיינמאל נישט געוואשן, נישט געווען אזא זאך, חוץ ווען ער איז געווען סנדק ביי א ברית מילה, ווי אויך ערב שבת קודש. אויך האט זיך דער טאטע קיינמאל אינמיטן וואך - אויסער ערב שבת, אזוי ווי עס שטייט - געוואשן מיט זייף, אפילו נישט בעפאר א ברית, נאר איז אריין אין וואסער און ארויס. די חידוש איז געווען אז ווען מען האט אויסגעטוהן די העמד פרייטאג, איז דאס געווען אזוי ריין, ממש ווי ניי! אפילו אין די הייסע זומער-וואכן איז אויך אזוי געווען. און דאס איז געווען א העמד פון א גאנצע וואך, ווייל עס וואלט געקענט זיין אז דער טאטע האט נישט געטוישט די העמד א גאנצע וואך. דאס איז דאך ממש נישט צו פארשטיין, הפלא ופלא!

ומנה לא תזו"ע

זייער אסאך אינטערעסנטע זאכן האט מען געזען אויפן טאטן. אויף זיין פנים האט מען קיינמאל נישט

געזען קיין שוויס! אפילו אין נתניה וואו עס איז זייער הייס ווייל עס איז נעבן ים און עס איז זייער נאס. דער טאטע האט געקענט זאגן שלש-סעודות-תורה אין קרית צאנז דריי שעה נאכאנאד, במשך די זומער איז געווען גאר הייס ממש נישט אויסצוהאלטן, און פון דער גאנצער עולם האט גערינען שוויס, דאך האט מען קיינמאל נישט געזען קיין שוויס אויפן טאטן'ס פנים! [מען האט פרובירט צו מאכן לופט פארן טאטן מיט א קאפלהיטש, דער טאטע האט אבער נישט געלאזט].

עבודה שבלב ...ברתת ובזיעה

אפילו אינמיטן דאווענען ווען עס איז געווען אזא גרויסע עבודה, האט מען נישט געזען קיין שוויס אויפן פנים. די גוף האט געשוויצט גאר שטארק פון די כוחות וועלכע דער טאטע האט אריינגעלייגט מיט מסירת נפש.

אין די הייליגע טעג האט געקענט זיין היבש אסאך מאל אין איין תפילה אז מען האט געדארפט טוישן קליידער. איך האב אליין געזען אסאך מאל ווי דער טאטע האט זיך איבערגעטאן די קליידער אפאר מאל אינמיטן איין דאווענען! אזא גרויסע עבודה האט דער טאטע אראפגעלייגט!

אלע בגדים האט מען געטוישט, דער טאטע האט געהאט א בעקיטשע, אן אלטע סטראקעס בעקיטשע, די העמד, די טלית קטן, אלעס. די טלית קטן איז געווען אזוי נאס, טופח על מנת להטפיח, כאילו מען האט דאס גע'טובל'ט אין א מקוה... !

דער טאטע איז נישט ארויסגעגאנגען אינמיטן דאווענען נאר צוליב דעם, אבער ווען ער האט ממילא געדארפט אריינגיין אין צימער, האט ער זיך געביטן צו נייע בגדים. דאס איז געווען בשעת'ן דאווענען, און די זעלבע איז געווען נאכן דאווענען. בעיקר געדענק איך דאס ביי שבתים און ימים טובים, אבער אפילו אין די וואכן האט געקענט נעמען דאס דאווענען א גוטע צוויי שעה, מיט גאר א גרויסע עבודה!

מתמעטים בעיני עצמם

ענוה וגאוה דקדושה

כאטש ווען דער טאטע האט געזאגט שלש-סעודות-תורה איז ער געווען זייער שפל ביי זיך, מיט אן אמת'ע צובראכנקייט. אינמיטן שלש-סעודות האט דער טאטע זיך געקענט פאטשן אויפן פנים און געזאגט אויף זיך [עס איז ממש א פחד איבערצוזאגן]: דו רשע! דו רשע! און זיך געפאטשט נאכאמאל און געזאגט: דו האסט דאך גארנישט געטוהן!

ווי גרעסער דער טאטע איז געווען אין תורה, אין חכמה, אין מדריגות און אין צדקות, איז ער געווען מער צובראכן ביי זיך, און ער האט אלס געקלערט אז יעדע איד איז טויזענט מאל מער און בעסער פון אים, [אזוי עס שטייט אין אגרת הרמב"ן]. טראץ זיין צובראכנקייט, דאך האט דאס אים אבער נישט געשטערט פון עבודת ה', און ווען ער האט זיך געדארפט ארויסשטעלן פאר עפעס, האט ער זיך נישט דערשראקן וואס אנדערע וועלן זאגן! דער טאטע איז אלעמאל געווען מלא שמחה, מלא לעבעדיגקייט, אלעמאל האט ער געברענט און געטהון, און ווען א איד איז אריינגעקומען איז אלעמאל געווען א שמייכל אויפן פנים!

שפלות עצומה בצוואתו הק'

אין די צוואה פונעם הייליגן טאטן זי"ע קען מען זען די געוואלדיגע שפלות און עניוות פונעם הייליגן טאטן. דער טאטע באנוצט זיך מיט אזעלכע שרעקליכע לשונות אויף זיך, ווי למשל: ידעתי בנפשי שמעודי לא קיימתי אף מצוה אחת כראוי הן במצוות עשה דאורייתא ודרבנן! און וויינט זיך אויס אויף אלע פעולות וואס ער האט געטוהן לטובת עסקנות וכו'.

(אין די צוואה איז פאראן א גרויסע אריכות ווי מען זעהט גאר שטארק די שפלות און עניוות פונעם

הייליגן טאטן זי"ע. עס איז כדי אראפצוברענגען כאטשיג אפאר ווערטער כדי מען זאל אביסל זען די אמת'דיגע שפלות און די אמת'ע הרגשה אז א איד טוט קיינמאל נישט גענוג פארן בוכ"ע: ידעתי בנפשי שמעודי לא קיימתי אף מצוה אחת כראוי הן במצוות עשה דאורייתא ודרבנן, ולא נזהרתי אפילו מאשר לא יעשה כנכון, ונפשי יבשה אין כל, ובלי שום ריח תורה ודעת...

ובפרט בין אדם לחבירו שע"י טעותם של רבים גזילה בידי כל פרוטה שלקחתי מאדם שלא כדין, ואפילו אם נתתי אותם לצדקה, ואפילו לצרכי רבים, מידי איסור גזל וגניבה לא יצאתי, וכל אמתלאות שוא ושקר... נפשי האומללה שממקור טהור יצאה ובעוה"ר הורדתי אותה לשאול תחתיה, ואני בוכה בלב נשבר ונדכה...

ומכ"ש וק"ו שאם חטאתי בכבודו של נפש מישראל, שהלואי שאזכה להיות עפר תחת רגליו של אחד מהפחותים שבדור ולא אאבד לנצח חלילא, ובגאון לבי הרע ועצת יצרי הרע וטבעי הרע היו בעוכרי והוספתי חט על פשע בהטעותי עצמי כאילו מתכוון אני לשם שמים, ועושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס.

ופקחתי עיני ואראה האמת לאמיתו כי עירום אנכי עירום מן המצוות, ומכף רגלי ועד ראשי אין בי מתום, ואין לי אף אחד מאברי וגידי שלא פגמתים, ואוי לי על גופי, ווי ווי אקרא על נשמתי שלא שמרתי אותה כראוי לבת מלך וזרע קדש מחצבתה, ופגמתיה והרחקתי אותה משורש קדושתה, ומזה נגרם ג"כ בעוה"ר בושה וצער לאבותי הקדושים בגן עדן העליון, ועברתי על כיבוד אב ואם ואחיי ואחיותי הגדולים ממני...)

קיינמאל האט מען אים נישט געקענט צופרידן שטעלן, אלעמאל איז געווען א הרגשה אז וואס מען טוט נאר, איז נישט גענוג און עס איז נאכנישט גוט. ווען איינער האט זיך פארהערט אביסל גמרא מיט תוספות, האט דער טאטע געבעטן אז ער זאל זיך פארהערן נאך מער. ספעציעל האט מען געהאט אט דער הרגשה בשעת ווען דער טאטע האט געזאגט שלש-סעודות-תורה. די סיבה דערפון קען זיין, ווייל ווען דער טאטע האט גערעדט דברי מוסר, הדרכה און התעוררות, האט ער גערעדט צו זיך, ווי אויך האט זיך דאס ארויסגערעדט פון זיך אליין, און פון זיך האט ער דאך געפאדערט און תובע געווען מער און מער בלי שיעור!

ווען דער וויזניץ'ער רבי זאל זיין געזונט (בעל ה'ישועות משה' זצ"ל) געקומען מנחם-אבל זיין נאכן פטירה פונעם טאטן, האט מען אים געוויזן דעם טאטן'ס הייליגע צוואה. ער איז געווארן אזוי איבער'רעש'ט פון די שפלות פונעם טאטן, אז פאר אפאר טעג האט ער נישט געקענט קומען צו זיך, און נישט געגעסן געהעריג א שטיק צייט.

איי, ווערט מען פרעגן: וואס איז טאקע פשט אין די צוואה? וויאזוי קען מען שרייבן אז מען האט קיינמאל נישט מקיים געווען קיין שום מצוה? צו דען האט דער טאטע נישט געוואוסט אז ער האט זיך מוסר נפש געווען פארן אייבירשטן און פאר כלל ישראל?!

במקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו

די תירוץ אויף דעם איז, קודם כל דאס קען קענען מיר טאקע נישט פארשטיין, עס איז א רוחניות'דיגע זאך, למעלה מהשגתינו! די עניוות פון צדיקים איז א לבוש וואס א צדיק איז זוכה צו באקומען פון הימל, ווייל עס איז מלבשתן ענוה. אבער אביסל קען מען עס יא פארשטיין, ווייל וואו העכער א צדיק קומט אהן צו מדריגות אין עבודת ה', זעהט ער מער וואו ווייט ער איז און וויפיל ער דארף נאך אהנקומען. דער טאטע זי"ע האט געהאלטן אז לויט פון וואו ער קומט, און לויט זיין הייליגע נשמה וואס דער באשעפער האט אים געגעבן, הייסט דאס בכלל נישט געלערנט אדער געדאווענט!

נאך א מהלך איז דא, עס שטייט אז 'מצוה שלא נעשית בדחילו ורחימו לא פרחת לעילא', א מצוה וואס איז נישט געטוהן געווארן מיט אהבה און יראה, גייט נישט ארויף אין הימל. מיט דעם קען מען זאגן אזוי, א פשוט'ער איד וועלכע זיינע מצות ווערן נישט געטוהן מיטן גרעסטן מאס 'דחילו ורחימו', גייט זיינע מצות נישט ארויף אין הימל, נאר עס בלייבט נעבן אים, דעריבער שפירט ער אלעמאל אז ער איז מקיים די מצות ה'. מה-שאין-כן צדיקים וועלכע זענען יא מקיים אלע מצות 'בדחילו ורחימו', איז דאך זייערע

מצות יא 'פרחת לעילא', דעריבער האבן זיי אלעמאל די הרגשה אז זיי טוען גארנישט פארן אייבירשטן!

מי יעלה בהר ה'

דער טאטע זי"ע האט געהאלטן אין איין זאגן דברי מוסר ביי שלש-סעודות-תורה און ביי די שיעורי-חומש-רש"י, אבער דער אמת איז אז די גאנצע דברי מוסר איז נאר געווען צו זיך אליין. צום ביישפיל, אינמיטן שלש-סעודות-תורה פלעגט ער זאגן: איך האב נאך קיינמאל נישט געטוהן קיין שום מצוה, איך האב קיינמאל נישט געלערנט קיין תורה, וכדומה. און טאמער ער האט שוין יא געזאגט מוסר פאר אנדערע, איז דאס נאר געווען פאר די אייגענע תלמידים, וואס ער איז געווען מחויב צו לערנען מיט זיי תורה, פאר זיי האט ער געזאגט מוסר און פארלאנגט נאך און נאך, אבער אויף כלל ישראל האט ער נאר מלמד זכות געווען.ביי יעדע געלגענהייט, ווען עס איז נאר געווען, האט ער מלמד זכות געווען. אבער אויף זיך האט ער אלעמאל נאר געזען אז ער איז נישט יוצא פארן אייבירשטן, אזוי ווי מען האט געזען ביי אלע צדיקים.

סניגורן של ישראל

שנראה מעלת חברינו

איך געדענק די כסדר'דיגע לימודי זכות און די גוטע אויג פונעם הייליגן טאטן זי"ע אויף אידישע קינדער. ווען עס איז אויסגעקומען אז דער טאטע איז געווען אין שפיטאל אדער אין אנדערע מקומות אדער זמנים, און עס איז אריינגעקומען עפעס א דאקטאר וואס האט נישט געוואוסט קיין סאך פון אידישקייט, איז יעדע ווארט וואס ער האט געזאגט פון יהדות געווען ביים טאטן אן אוצר יקר.

איינמאל איז דער טאטע זי"ע געווען אין שפיטאל פסח צייט, און עס איז אריינגעקומען אזא סארט דאקטער וואס האט נעבעך גארנישט געוואוסט פון אידישקייט, און ער האט געזאגט פארן טאטן אז פסח ביינאכט גייט ער זיצן ביים 'סדר טעיבל'.

דער טאטע האט געהאט פון דעם אזא מין לימוד זכות, דער טאטע האט עס אזוי שטארק מפליא געווען און געזאגט עטליכע מאל: האסט געהערט? ער גייט זיצן ביים 'סדר טעיבל'! ער גייט פירן א 'סדר'! גיב א קוק ווי הייליג אידן זענען! דאס זענען מדריגות פון צדיקים צו זען די גרויסקייט פון א אידישע נשמה, ווי הייליג איז די אידישע ניצוץ, און בפרט נאך אזא לאנגען גלות מוז מען בלויז מלמד זכות זיין אויף אידישע קינדער.

מאמינים בני מאמינים

דער הייליגער טאטע זי"ע האט אונז אלס געלערנט, אז נישט אלע אידן אין ארץ ישראל זענען חלילה כופרים ואפיקורסים. אדרבה, רוב אידן אין ארץ ישראל זענען מאמינים בני מאמינים, און פרובירן מקיים צו זיין די מצות ה'! זיי פאסטן יום כיפור, זיי עסן כשר'ס, זיי עסן נישט קיין חמץ אין פסח, און זיי מל'ן די קינדער. עס איז פארהאן בלויז א קומץ קטן פון ערב רב וועלכע האבן זיך אריינגעמישט צווישן די אידן, און דאס העצט אונטער אלע אידן.

זכה רואה עושי מצוה

ווען דער טאטע זי"ע פלעגט רעדן פונעם גרויסקייט פונעם הייליגן בעלזא'ער רב (הרה"ק מהר"א זצ"ל), איז איינס פון די זאכן געווען זיין לימוד זכות אויף כלל ישראל, וויאזוי דער בעלזא'ער רב האט אלעמאל מלמד זכות געווען אויף יעדן איד, דער טאטע פלעגט מפליא זיי אז ער האט געוואוינט אין תל אביב און וואס מען איז אים נאר געקומען זאגן, האט ער מלמד זכות געווען און נאר געזען גוטס!

רבותהון דישראל

אין לאגער איז איינער אמאל צוגעקומען צום טאטן און געפרעגט: ראבינער, יעצט זאגסטו אויך 'אתה בחרתנו מכל העמים'? האט אים דער טאטע געענטפערט אויפן פלאץ: אודאי! ערשט יעצט זאג

איך 'אתה בחרתנו!' ווען נאך האב איך געזען אזוי גוט די חילוק פון א איד און להבדיל-אלף-אלפי-הבדלות א גוי? קוק ווי נידריג א גוי קען אהנקומען, ער פארלירט זיין גאנצע צורת אדם! ער פארלירט זיין גאנצע מענטשליכקייט! די ערגסטע חיות און בהמות טוען נישט אזעלכע אכזריות וואס זיי טוען, אויסצו'הרג'ענען אלפים ורבבות מישראל! ערשט יעצט ווען איך זעה נעבעך וואס טוט אפ דא אין אוישוויץ, זעה איך איין אסאך בעסער די הייליגקייט פון אידישע קינדער, און איך לויב און דאנק השי"ת 'אתה בחרתנו מכל העמים'! אמאל האט דער טאטע געזאגט דעם לשון: ווען איך קוק ווער זענען די רוצחים [ווער עס הרג'עט] און ווער עס זענען די נרצחים [ווער ווערט גע'הרג'עט] זעה איך אז מיר אידן זענען די אויסדערוועלטע - אתה בחרתנו, ווייל מיר וואלטן קיינמאל נישט געקענט טוהן אזעלכע רשעות!

רעיא מהימנא

העמיד תלמידים הגונים

חוץ אלע ישיבות קדושות וואס דער הייליגער טאטע זי"ע האט אויפגעשטעלט איבער דער גאנצער וועלט, האט דער טאטע אויף אויפגעשטעלט א ספרד'ישע ישיבה אין נתניה. ער האט עס געגעבן א נאמען: ישיבת מהרש"ד, ע"ש זיין שווער הגה"ק בעל 'נאות דשא' מנייטרא זצ"ל. דעמאלט איז כמעט נישט געווען קיין ישיבות פאר די ספרד'ישע בחורים, אויסער ישיבת פורת יוסף פאר די עלטערע, אבער פאר די יונגע בחורים איז נישט געווען קיין קיבוץ אין ארץ ישראל. עס זענען דורכגעגאנגען אין ישיבת מהרש"ד אפאר הונדערט תלמידים!

מנהג אבותיכם בידיכם

דער טאטע האט פארלאנגט פון זיי אז זיי זאלן האלטן זייערע ספרד'ישע מנהגים. 'איך וויל נישט אז ענק זאלן ווערן אשכנזים' 'איך וויל ענק זאלן גיין אהנגעטוהן אזוי ווי ענקערע רבנים זענען געגאנגען' האט דער טאטע געזאגט!

איך געדענק נאך די אלטע ספרד'ישע רבנים וועלכע פלעגן קומען צום טאטן, זענען געגאנגען אהנגעטוהן מיט הויכע הוטן. 'איך וויל נישט ענק זאלן גיין מיט שטריימליך' האט דער טאטע געזאגט!

יארן שפעטער האב איך געטראפן דער ראש הישיבה פון ישיבת מהרש"ד, האט ער מיר געזאגט אז פון דער ישיבה איז אויסגעוואקסן אסאך גדולי תורה! איך אליין געדענק נאך עטליכע שטארקע לומדים פון ישיבת מהרש"ד פון ווען איך בין געווען א קינד אין קרית צאנז.

דער טאטע האט גאר שטארק מקרב געווען די ספרדים. די תלמידים פון ישיבת מהרש"ד פלעגן קומען צום טאטן שבת ביינאכט נאכן דאווענען קבלת שבת, צו זאגן: א גוט שבת. דער טאטע פלעגט זיך אפגעבן מיט זיי, מיט גאר א גרויסע ליבשאפט. ער האט אהנגעכאפט יעדנס האנט און געוואונטשן גוט שבת מיט גרויס קירוב און חיבוב. דער טאטע האט אזוי שטארק מקרב געווען די ספרד'ישע בחורים, אז די חסיד'ישע בחורים האבן פשוט מקנא געווען זייער נאנטשאפט וואס דער טאטע האט זיי ארויסגעוויזן...

אמונים נוצר ה'

פאר די ספרד'ישע אידן האט דער טאטע געוויזן אפענע ניסים, מער ווי פאר די היימישע אידן. הגאון רבי ניסים יגן זצ"ל און יבלחט"א הגאון רבי ראובן אלבז שליט"א (ר"י אור החיים) פלעגן קומען אסאך צום טאטן און זיי האבן געזען אסאך אפענע זאכן. די ספרדים האבן אסאך צו דערציילן! קען זיין אז די ענין איז, וויבאלד די ספרד'ישע אידן האבן גאר שטארקע אמונה פשוטה, און זענען שטארקע מאמינים, דעריבער איז גרינגער משפיע צו זיין ברכות וישועות. אויך האט דער טאטע זיי געוואלט מחזק זיין.

חברים כל ישראל

דער טאטע האט אלעמאל ווי געטוהן אז עס איז פארהאן א שטיקל פירוד ביי אידן שומרי תורה ומצוות צווישן די ספרדים און אשכנזים.

המתאחדת בתורתך

איך האב געהערט פונעם הייליגן טאטן נאך אלס קינד די ווערטער פון דער הייליגער רבינו סעדיה גאון: אין אמותינו אומה אלא בתורתה! דורך תורה ווערן אלע אידן נתאחד. מען זעהט אז אין איין גמרא איז געדרוקט די חידושים פון דער הייליגער רי"ף, וועלכע איז געקומען פון ספרד, און די חידושים פון דער הייליגער רא"ש, וועלכע איז געקומען פון אשכנז. און אלע אידן לערנעןביידע ראשונים, נישט קיין נפקא מינה פון וואו זיי שטאמען! אזוי אויך אין שו"ע, לערנט מען סיי די הלכות פונעם הייליגן בית יוסף (ספרד), און סיי פונעם הייליגע רמ"א (אשכנז)!

ובחרת בחיים

דער טאטע האט זיך אונטערגעגנומען אסאך מאל זאכן בנוגע חולי ישראל, וועלכע האט זיך געהאנדלט בין חיים למות, וואס אנדערע גדולים האבן זיך נישט אונטערגענומען.

וירא בצר להם

נאכדעם וואס דער הייליגער טאטע זי"ע האט אויפגענומען אידן מיט קוויטלעך, איז ער געווען ווייס ווי דער וואנט, ער האט נישט געקענט קומען צו זיך פון אידישע צרות. מען האט געזען קלאר ווי ער נעמט דאס ממש אויף זיך, ער נישט געקענט עסן און נישט געקענט גארנישט טוהן. אבער עס האט אים נישט מייאש געווען פון עבודת ה', ווייל אביסל שפעטער איז ער שוין געווען צוריק ביים לערנען, שוין געשריבן תשובות, און אזוי ווייטער מיט זיין הייליגע עבודה.

אסאך מאל האב איך געהערט פון אים די לשון: גלייבט מיר אז האלץ-האקן איז גרינגער ווי נעמען קוויטלעך! און אויסגעפירט: אוי האט מיר מיין טאטע איבערגעלאזט א שווערע פרנסה...

צדיק באמונתו יחיה

בגיא צלמות, לא אירע רע כי אתה עמדי

דער טאטע זי"ע האט אמאל געזאגט פורים ביים טיש [בגילופין]: ווען איך בין געווען אין אוישוויץ, האב איך נישט מורא געהאט, איך האב נישט געהאט קיין ספיקות אין די אמונה הקדושה, איך האב זיך קיינמאל נישט פארלוירן, ווייל וואו איך בין געגאנגען האב איך אלעמאל געזען די שם הוי"ה פאר מיינע אויגן!

לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה

אידן דערציילן, אז ווען מען האט געזאגט פארן טאטן אז דער איין קינד וועלכע האט איבערגעלעבט די מלחמה איז אויך אוועק פון די זעלבע 'טיפוס מחלה' וואס ער אליין האט געליטן. - מען קען זיך אפילו נישט פארשטעלן די צובראכנקייט, די גאנצע משפחה איז נעבעך נפטר געווארן, בלויז איין איינציג קינד איז איבערגעבליבן ביים לעבן, און דערנאך איז ער אויך נעבעך אוועק. - האט אבער דער טאטע געמאכט די ברכה 'ברוך דיין אמת' מיט אזא ברען, אז מען האט בכלל נישט קיין השגה וואס דאס מיינט אז צדיקים זענען מקבל יעדע זאך באהבה!

צופה נסתרות

נכנס יין יצא סוד

ביי די גילופין טישן פונעם טאטן האט מען געזען גאר א גרויסע עבודה, ווי אויך האט מען געזען אסאך אפענע זאכן. דער טאטע זי"ע פלעגט זאגן עטליכע מאל ענינים פון גלגולים, ער האט אפילו געזאגט עטליכע מאל [ביום הפורים] נאכן טיש אין צימער, וועלכע גלגול ער איז געווען אין די פריערדיגע דורות.

והיה עיניך רואות את מוריך

איין יאר האט דער טאטע אויסגע'משל'ט, פונקטליך וויאזוי די הייליגע צורה פונעם ר"ר אלימלך האט אויסגעזען, מיט אסאך פרטים, וויאזוי די בארד איז געווען, וועלכע קאליר, און נאך.

ונשלוח ספרים בכל מלכותו

דאס אלעס האט דער טאטע דערציילט נאכן טיש ווען ער איז געלעגן אין בעט. דער טאטע האט זיך געקלאפט אויפן מויל עטליכע מאל, זאגנדיג: וואס רעדט איך? וואס רעד איך? אבער ער האט ווייטער גערעדט און דערציילט ביז ער איז איינגעשלאפן. א קורצע צייט שפעטער איז דער טאטע שוין אויפגעשטאנען און מעיין געווען אין די נייע ספרים וועלכע מען האט געקויפט פורים אויף משלוח מנות.

פון דעם אז דער טאטע האט געקענט געדענקען וועלכע גלגולים ער איז געווען, זעהט מען ווי גרויס דער טאטע איז געווען! צדיקים וועלכע היטן זיך די קדושת המחשבה און קדושת הדיבור, ווייזט מען פון הימל העכערע זאכן - נאר זאכן וואס זיי דארפן וויסן - וואס אנדערע מענטשן זעען נישט.

סוד ה' ליראיו

איין יאר פורים ביים טיש האט דער טאטע אהנגעכאפט הרה"ח מוה"ר שמחה קויפמאן ז"ל ביי זיין בארד און געזאגט: דו ווייסט ווער דו ביזט? דו ווייסט ווער דו ביזט? איך קען דיר זאגן אלע גלגולים וואס דו ביזט געווען, פון ששת ימי בראשית ביז יעצט!

אם תפלתי שגורה בפי

ווען דער טאטע פלעגט וואונטשן אידישע קינדער, האט מען געקענט זען אויב די ישועה וועט באלד קומען, אדער נישט. אויך ווען דער טאטע האט געליינט קוויטלעך האט מען געקענט זען אויב עס איז לחיים, אדער חלילה פארקערט. אזוי ווי ביי רבי חנינא בן דוסא. אויב דער טאטע האט געזאגט: מלאך רפאל זאל היילן! אדער בשעת ווען מען האט מזכיר געווען א געוויסע הזכרה, האט דער טאטע געזאגט: עס איז גארנישט! האב מען געוואוסט אז עס איז טאקע אזוי. אבער אויב דער טאטע האט געוואונטשן מיט א געוואונטליכער לשון, האט מען געוואוסט אז מען דארף רחמי שמים. נישט יעדער האט דאס געקענט זען, מען האט געדארפט זיין א מבין אויף דאס צו זען.

ככל היוצא מפיו יעשה

איינער איז אמאל געקומען בעטן א ברכה פונעם טאטן, און דער טאטע האט נישט געקענט אויסהאלטן צו הערן ווי יענער בעהט זיך אויף די ישועה אין וואס ער נוטיגט זיך. האט אים דער טאטע געזאגט: וואס ווילסטו פון מיר? דו זעסט נישט אז איך קען נישט ארויסזאגן די ווערטער פון מויל?!

די סיבה פארוואס מען קען נישט ארויסנעמען סתם דיבורים פון צדיקים קען זיין, ווייל צדיקים רעדן נישט סתם ווערטער, יעדעס ווארט ביי זיי איז דאך געמאסטן און געוואויגן, דעריבער קענען זיי נישט וואונטשן אין יעדן פאל מיט די שטערקסטע נוסח, נאר ביי א פאל וואס עס איז זיכער אז יענער וועט געהאלפן ווערן. בענטשן א איד - משפיע זיין א ישועה פאר א איד, קען אמאל זיין ביי צדיקים אן ענין פון סכנות נפשות ממש.

עין רואה

אין די עלטערע יארן פונעם טאטן ז"ע איז אמאל געקומען א חולה מיט א קוויטל. איך בין דעמאלט געווען בקודש פנימה אין טאטן'ס צימער, האב איך געזאגט פארן טאטן אז ער איז דער און דער. האט זיך דער טאטע אהנגערופן: דו דארפט מיר זאגן ווער ער איז? ווען איך קוק אים אהן, זעה איך פונקטליך ווער ער איז, פון אויבן ביז אונטן!

אין לדיין אלא מה שעיניו רואות

אויף אונזער עולם ליגט אסאך א גרעסערע אחריות זיך צו היטן וואס מען נעמט אריין אין מויל, ווייל דער הייליגער טאטע ז"ע האט אזויפיל גערעדט און געלערנט אויף דעם. עס שטייט אין פסוק: אלכה ואשיבה אל אישי הראשון, לאמיר זיך דערמאנען די אלע שיעורי-חומש-רש"י וואס דער הייליגער טאטע האט אונז געלערנט, מען זעהט דאך אז צדיקים האבן גאר א ווייטע בליק, זיי זאגן גארנישט סתם אזוי, זיי

זאגן נאר וואס זיי זעען! מען האט געמיינט אז עס איז א פרומקייט, נאר אן ערליכקייט, עפעס ווי א חומרא, אבער היינט, נאך אזעלכע גרויסע מכשולות וועלכע זענען ליידער פאהרגעקומען ביי כלל ישראל, זעהט מען דאך באמת וואו ווייט צדיקים האבן געזען בשעת ווען זיי האבן געמאכט גדרים וסייגים און וואו ווייט איז זייער כח.

יגעת ומצאת תאמין

אזעלכע מדריגות וואס דער טאטע איז צוגעקומען, אלעס צו זען און אלעס צו ויסן, איז נישט געקומען סתם אזוי, נאר פון אן עבודה ביגיעה. דער טאטע האט געדינט השי"ת מיט מסירת נפש ממש אין אלע צייטן, נאכן קריג, ביים קריג און פארן קריג.

באהלי צדיקים

לב בנים על אבותם

איינער האט אמאל געפרעגט דעם טאטן אויב ער איז א חסיד פון א געוויסע צדיק. האט דער טאטע זי"ע געענטפערט אויף דעם: א חסיד?! א חסיד בין איך פון מיין טאטן! א חסיד בין איך פון מיין טאטן! דער טאטע זי"ע איז געווען שטארק אדוק אויעם הייליגן רודניק'ער רב.

זקניך ויאמרו לך

דער טאטע האט גערעדט זייער אסאך פון רביה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זי"ע הי"ד. ער איז דאך געווען דער שווער פונעם טאטן'ס פריערדיגן שווער - דער הייליגער עצי חיים. דער טאטע איז געווען אסאך ביי זיין פריערדיגן עלטער שווער רבי שלום אליעזר'ל. גאר אסאך מעשיות האט דער טאטע דערציילט וואס ער אליין האט געהאט מיט אים. דער טאטע האט זייער שטארק געהאלטן פון אים, ער האט גערעדט פון זיין גדלות בתורה, ווי א גרויסער תלמיד חכם ער איז געווען.

היינט זענען נאך דא אסאך אידן וועלכע געדענקען גוט רבי שלום אליעזר'ל, [אמאל איז געווען גאר אסאך], און זיי רעדן פון אים זייער גרויס, אז ער איז געווען א בעל מופת, און א גרויסער צדיק. אבער דער טאטע האט גערעדט פון אים אויף אן אנדערע סגנון אינגאנצן, מיט גאר א גרויסע התבטלות, מיט א ביטול כחרס הנשבר, ער האט גערעדט וועגן זיין קדושה, און ווי באהאלטן ער איז געווען, און פון זיינע מדריגות! ביים טאטן איז רבי שלום אליעזר'ל געווען א תורה שלימה!

אני לדוד"י ודוד"י לי

דער טאטע האט געזאגט: איך האב געהאט די זכיה אז דער פעטער רביה"ק רבי ישעיה מטשעחויב זי"ע הי"ד איז איינגעשטאנען ביי מיר אין שטוב [אין קלויזענבורג]! איך האב געהאט זכיה אז מיין עלטער שווער [מיין פעטער] הרה"ק רבי שלום אליעזר'ל זי"ע הי"ד איז געווען ביי מיר אין שטוב! אויך האט דער טאטע געהאלטן פאר א זכיה אז הרה"ק רבי מנחם מענדל מפריסטיק זצ"ל, האט אמאל אריינגענומען דעם טאטן אלס קינד נעכטיגן צוזאמען מיט זיך!

ברוך שכוונתי

דער טאטע זי"ע האט געזאגט: איך האב אמאל געזאגט פאר הרה"ק מנאסויד זצ"ל אז פון 'שו"ת דברי חיים' קען מען זען די 'צדקות' פונעם צאנז'ער זיידע, מען זעהט דארט די מורא'דיגע יראה וכו', און פון 'דברי חיים על התורה', קען מען זען דאס 'גאונות' פונעם צאנז'ער זיידע. האט דער נאסויד'ער רב מיר געזאגט: הרה"ק רבי מאטעל'ע הורנוסטייפל'ער זצ"ל האט מיך שוין מקדים געווען מיט דעם. ער האט שוין געזאגט: פון דער שווער'ס 'תשובות' קען מען זען זיין 'צדקות', און פון דעם שווער'ס 'חיבור על התורה' קען מען זען זיין 'גאונות'.

הגאון מראגאטשוב, חסיד ולא מתנגד

ביי מיר געפונט זיך א ספר שו"ת צפנת פענח פונעם ראגאטשוב'ער גאון - רבי יוסף רוזן זצ"ל, וואס האט געהערט פארן הייליגן טאטן זי"ע.

דארט איז פארהאן אן אינטערעסאנטע זאך. ער שרייבט א תשובה פאר א מתנגד וועגן זאגן הלל פארן

'סדר' ליל הפסח אין בית הכנסת, אזוי ווי חסידים פירן זיך.

די תשובה איז א לאנגע אריכות אין חלק ב' סימן ח'. ער ווארפט צוזאם גאר אסאך זיינע מראי מקומות, און ער שרייבט עס זייער בקיצור אזוי ווי זיין הייליגע דרך. אויך גייט ער אריין אינעם הסבר וועלכע גדר 'הלל' איז וכו'. אבער צום סוף שרייבט ער זייער אינטערעסאנט: 'כי אנשי שלומינו שיחיו [מיט דעם ער מיינט די חסידים] נצנצה בהם רוח הקודש וניבאו ולא ידעו מה ניבאו', און ער פירט אויס פארן שואל: 'מה אני יכול לכתוב למתנגד כמוך, כי לולי אתה היית חסיד כמוני, הייתי מגלה לך בזה רזין גדולים של דורשי רשומות, אך למתנגד כמוך די בזה'!

דער הייליגער טאטע זי"ע האט זיך שטארק מחיה געווען מיט אט די תשובה, און אויפן דעקל פונעם ספר אינעווייניג, האט דער טאטע געשריבן מיט זיין הייליגע כתב יד: 'עיין תשובה ח"ב סימן ח' שהוא חסיד ולא מתנגד'!

רוח הקודש הופיע

ווען דער טאטע זי"ע איז געווען דאס ערשטע מאל באזוכן ביים הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זצ"ל אין ירושלים, האט דער בעלזא'ער רב געזאגט: קלויזענבורג'ער רב, איר ווייסט אז די בננה ליקר פון ארץ ישראל האט די בעסטע טעם פון דער וועלט. האט אים דער טאטע געזאגט: יעצט זעה איך אז דער בעלזא'ער רב האט רוח הקודש, ווייל דער רב עסט דאך גארנישט און טרונקט גארנישט, פון וואו ווייסט דער רב וועלכע זאך האט די בעסטע טעם...!

זכור אהבת קדומים

דער טאטע האט נאך געקענט דער בעלזא'ער רב פונדערהיים. ווען דער טאטע איז געפארן אלס בחור צום הייליגן רבי ישכר דוב פון בעלזא, פלעגט ער איינצושטיין ביים הייליגן רבי אהרן פון בעלזא. אין די תשובות שרייבט דער טאטע א טעם פארוואס אין די פוסקים ווערט נישט געברענגט די הלכה פון חייב אדם לקבל פני רבו ברגל, [עס טוט זיך אסאך ארום וועגן דעם]. שרייבט דער טאטע אין שנת תש"ל אז ער האט געהערט א פשט אויף דעם מער פון פערציג יאר צוריק פון דער הייליגער רבי אהרן פון בעלזא וואס ער האט דאס נאכגעזאגט בשם אביו. און דער טאטע האט א גאנצע פלפול אויף דעם.

מתחיל בברכה ומסיים בברכה

ווען דער הייליגער טאטע זי"ע איז געווען באזוכן הרה"ק הבית ישראל מגור זצ"ל מיט יארן צוריק (כסלו שנת תשט"ו), האט מען געגעבן וויין אין קליינע בעכערלעך. האט דער טאטע געפרעגט: פארוואס גיבט מען נישט קיין שיעור אויף צו קענען מאכן א נאך-ברכה 'על הגפן'? עס שטייט דאך אין פסוק: כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה. 'כרוב' איז די אותיות 'ברוך', זעהט מען אז ווען מען מאכט א ברכה ראשונה [מקצה מזה] דארף מען עסן א שיעור גענוג אויף צו מאכן א ברכה אחרונה [מקצה מזה].

ורב שלום בניך

איך בין געווען א קליין קינד פון זעקס - זיבן יאהר בשנת תשכ"ג, און איך געדענק אז דער טאטע איז ספעציעל געפארן קיין ירושלים צום לוויה פון הגאון רבי אהרן קוטלער זצ"ל (מייסד ור"י ביהמ"ד גבוה לעיקוואוד). ווען מען האט געהערט אז ער איז נפטר געווארן, האט זיך די גאנצע שטוב איבערגעדרייט, דער טאטע איז געווען זייער צוקאכט, און האט זיך שטארק צוגעאיילט אויף צו פארן צום לויה. דער טאטע פלעגט זיך טרעפן מיט אים ביי אסיפות פון רבנים און נאך פלעצער.

אויך מיט זיין זון הגאון רבי שניאור קוטלר זצ"ל האט זיך דער טאטע געטראפן. איך האב געהערט פון אידן, אז זיי האבן זיך געטראפן גאר אסאך מאל, זיי האבן גערעדט אין לערנען, אבער עס איז געווען זייער שווער מיט צוהאלטן, ווייל מיטצוהאלטן צוויי שנעלע מוחות און צוויי עלוי'שע קעפ איז שווער. דער טאטע האט זיך ארומגעווארפן מיט תוספות'ן, דער תוספות אין ש"ס און יענע תוספות. און רבי שניאור האט צירוקגעווארפן. עס איז געווען מורא'דיג! [איך האב געהערט פון א איד וואס איז דארט געווען].

חביבות התורה

איך וועל זאגן פארן רב (הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל) מיטן גאנצן אמת. ביים טאטן זי"ע איז דער רב געווען להבדיל-בין-חיים-לחיים מיט א

גרויסע חשיבות. אין דברי יציב איז דא עטליכע תשובות פונעם טאטן צום רב, איין תשובה איז וועגן א יבמה, די אנדערע תשובה האט דער טאטע געפרעגט דער רב אויב א גוי מעג ארבעטן אום שבת אין א בנין פון א איד וואס די דירות זענען פארדינגען פאר גוים און אידן מחללי שבתים. דער טאטע האט דעמאלט געברענגט כמה ראיות לקולא, אבער ער האט נישט געוואלט אליינס פסק'ענען, האט ער געשיקט זיינע צדדים צום רב, אז דער רב זאל פסק'ענען!

אומר דבר בשם אומרו

דער טאטע זי"ע האט שטארק מכבד געווען תלמידי חכמים. איך געדענק נאך אז האדמו"ר מזידיטשוב ספינקא רבי יוסף מאיר כהנא זצ"ל וואס האט געוואוינט אין ירושלים, פלעגט קומען צום טאטן זי"ע אין קרית צאנז.

איך געדענק איינמאל ווען איך בין געווען יונג, א קינד פון צעהן - עלעף יאר, אז ער איז געווען ביי א שבע ברכות וואס דער טאטע זי"ע האט געמאכט פאר איינע פון די קינדער, און מען האט אים מכבד געווען צו רעדן אפאר ווערטער לכבוד די שמחה. שפעטער ווען דער טאטע זי"ע האט געזאגט דברי תורה האט ער אהנגעפאנגען אזוי: 'לויט ווי דער ספינקא רבי האט געזאגט, דאכט זיך מיר צו זאגן אזוי'.

כלים שנשתמשו בו קודש

אור עולם באוצר גנזי חיי"ם

איך געדענק, ווען איך בין געווען א קינד אין קרית צאנז איז איינמאל דער טאטע געזעצן אין דערציילט ווי אזוי ער האט צוריק באקומען בדרך נס אסאך הייליגע און טייערע חפצים פון צדיקים - זיינע זיידעס און נאך צדיקים. רביה"ק בעל הדברי חיים זי"ע, רביה"ק בעל הבני יששכר זי"ע, און נאך זיידעס און נאך צדיקים. און בין איך געזעצן גלייך נעבן טאטן אויסהערנדיג יעדעס ווארט.

די מעשה איז געווען ווי פאלגענד: דער הייליגער טאטע זי"ע איז אנטלויפן פון קלויזענבורג - רומעניא, ווייל ער איז געווען א גאליציאנער בירגער, און די רשעים האבן גלייך געשאסן די אויסלענדישע. קודם האט ער זיך באהאלטן אין אן אפענע לאך אין די בית החיים פון שטאט, דערנאך האט ער זיך באהאלטן אין א שטעטל דערנעבן (באניא). אבער דעם טאטן'ס שטוב אין קלויזענבורג איז געבליבן גאנץ.

דער טאטן'ס צווייטע זוהן הבחור הקדוש הרב חיים הערש זצ"ל הי"ד [ער האט געהייסן נאכן טאטן'ס פריערדיגן שווער - דער הייליגער עצי חיים], איז געווען א בחור פון אכצן יאר בערך, און נאכדעם וואס דער טאטע איז אנטלאפן פון שטוב און ער האט געזען די שווערע מצב וואס קומט, האט ער גענומען אסאך הייליגע ירושה חפצים און כתבי הקודש וואס האט באלאנגט צום טאטן, און האט דאס באגראבן אינעם טאטן'ס חצר אין א גלאזענע קעסטעלע.

אפילו הבחור הקדוש הרב חיים צבי זצ"ל הי"ד האט פאר קיינעם גארנישט געזאגט, האט אבער די חברותא פונעם טאטן'ס ערשטן זוהן הבחור הקודש הרב חנניא יו"ט ליפא זצ"ל הי"ד, הרה"ח מוה"ר ישראל חיים ראזענבערג ז"ל געזען פונעם פענסטער פון צווייטן שטאק, וויאזוי הבחור הקדוש הרב חיים הערש זצ"ל הי"ד באגראבט די חפצים אין חצר.

דער הייליגער טאטע האט איבערגעלעבט די קריג, אבער זיינע קינדער האט מען נעבעך אלע אויסגע'הרג'ט. אויסער איין קינד האט יא איבערגעלעבט, אבער גלייך נאכן מלחמה איז ער אוועק פון די מחלה טיפוס.

הרה"ח מוה"ר ישראל חיים ראזענבערג ז"ל האט איבערגעלעבט די קריג, און ער איז צוריק געפארן קיין קלויזענבורג מיט א מטרה צו טרעפן אלע

באגראבענע חפצים און כתבי ידות פון צדיקים. ער האט עס טאקע געטראפן און ארויסגענומען. ער האט נישט געוואוסט אז איינער פון די משפחה האט איבערגעלעבט, ממילא איז ער ארויפגעפארן דערמיט קיין ארץ ישראל און פארקויפט. ערשט יארן שפעטער ווען ער האט זיך דערוואוסט אז דער טאטע איז געבליבן לעבן, האט ער אויסגעלייזט אלע פארקויפטע חפצים, און האט דאס צוריקגעקערט פארן טאטן דא אין אמעריקא.

נישט אלעס האט מען דעמאלט געטראפן, אבער אסאך זאכן. מען האט געטראפן דארט אסאך כתבים פונעם הייליגן בני יששכר וואס דער טאטע האט פארמאגט בירושה. דעם טאטן'ס טאטע - דער רודניק'ער רב, ביים צווייטן זיווג איז געווען א ריכטיגע אייניקל פונעם בני יששכר, ווייל דער טאטן'ס מאמע הרבנית חי' מינדל ע"ה איז געווען א טאכטער פון הרה"ק רבי מאיר משולם פון לאנצוט זצ"ל, וואס ער איז געווען א זון פון הרה"ק רבי שמואל שפירא זצ"ל דער זון פונעם הייליגן בני יששכר. דער הייליגער רבי מאיר משולם האט געגעבן די כתבים פונעם בני יששכר פארן טאטן אלס א מתנה ווען דער טאטע איז געווען ביי אים אלס יונגע בחור.

צווישן אנדערע כתבים פונעם בני יששכר איז געווען דארט די כתבים פון די ספרים: 'חידושי מהרצ"א' אויף חנוכה, 'רגל ישרה', 'ריח דודאים' אויף מסכת מגילה, אויך כתבים אויף משניות, און נאך. [ב"ה אז רוב כתבים זענען שוין היינט צוטאגס געדרוקט].

[דער בני יששכר האט געשריבן מיט א געוואלדיגע סדר. עס איז כמעט נישטא קיין מחיקה. איך האב אויך איין בלעטל פון ספר 'אגרא דכלה' על התורה, עס איז אפגעשריבן ממש ווי ביי א דרוקעריי - אזוי ווי מען מאכט היינט מיט א קאמפיוטער. אינמיטן איז עס געשריבן מיט רש"י אותיות, אויף די זייטן איז שיין אפגעטיילט מיט גלייכע שורות, זייער א קלארע כתב, מען קען עס גרינג ליינען, אויך איז עס לאנגע גרויסע בלעטער. ער איז געווען ממש א ספרא רבא!]

נאך אסאך חפצים איז געלעגן אין יענע קעסטל. דער דברי חיים פלעגט אפשפרעכן מיט 'בורשטיין'. דאס איז א טאביק וואס מען פלעגט רייכערן, און דער דברי חיים פלעגט דאס אריינלייגן אין זיין לילקע, און דורכדעם האט מען געקענט ווערן אויסגעהיילט. דער דברי חיים האט דאס געגעבן פארן טאטן'ס טאטן, דער רודניק'ער רב, ער איז דאך געווען א תלמיד פונעם זיידן דער דברי חיים, און דאס איז געווען איינס פון די חפצים וועלכע איז געליגן דארט.

ווייניג אידן האבן געהאט די זכיה צו באהאלטן זייערע חפצים און דאס צו טרעפן נאכן קריג.

חפצי צדקי

אין קען אפילו נישט געבן צו פארשטיין וואס פאר א חשיבות די חפצים פון צדיקים האבן געהאט ביים הייליגן טאטן. ער פלעגט כסדר לערנען אינדעם. אין די הייליגע טעג פלעגט עס איז ממש נישט אראפגיין פון זיין טיש, ער פלעגט לערנען אינדעם ראש השנה ביינאכט, יום הקודש ביינאכט, ער האט דאס געהאט ביים דאווענען און ביי די תקיעות, אויך האט ער געהאט א שופר פונעם הייליגן בני יששכר.

ביים טאטן האט איך קיינמאל נישט געזען אז א דבר גשמי האט א חשיבות, חוץ תורה, צו לערנען מיט אידן אדער צו טוהן מצות פארן אייבירשטן און פאר אידן. די איינציגסטע גשמיות'דיגע זאך וואס מיר האבן געזען אז עס האט א חשיבות ביים אים, איז געווען חפצים פון צדיקים. וואס באמת איז דאס א 'דבר רוחני' וואס איז נאר מלובש אין א 'דבר גשמי'! און אלעמאל פלעגט ער מזכיר זיין לשבח אויף דעם הרה"ח מוה"ר ישראל חיים ראזענבערג ז"ל.

כתר יתנו לך

דער טאטע האט מיר דערציילט: נאכן פטירה פונעם פריערדיגן שווער דער עצי חיים, האט מען געוואלט אויסטיילן די ירושה פאר יעדן. האב איך געזאגט: איך וויל גארנישט נעמען, ווייל איידימער באקומען נישט קיין ירושה, ירושה געהערט דאך פאר די זון. אבער מען האט געזאגט אז דאך וויל מען עפעס געבן, האב איך געזאגט: אויב מען וויל מיר עפעס געבן, וויל איך האבן דער כתר פונעם ייטב לב. אזוי איז טאקע אויסגעקומען אז דער טאטע האט באקומען דער קרוין פונעם ייטב לב.

דער טאטע האט דערציילט א מעשה, מן הסתם האט ער דאס געהערט פונעם פריערדיגן שווער דער עצי חיים: אמאל האט דער הייליגער ייטב לב באקומען א סכום געלט שפעהט ביינאכט, האט ער מחליט געווען אז ער גייט מאכן מיט די געלט א קרוין פאר א ספר תורה. ער האט נישט געוואלט אז דאס געלט זאל איבערנעכטיגן ביי אים, דעריבער האט ער נישט געוואלט ווארטן ביז צו דעם אנדערן טאג, האט ער געהייסן אז מען זאל אויפוועקן דער סיגוט'ער זילבער-שמיד אפילו עס איז גאר שפעהט אינמיטן נאכט. דער זילבער-שמיד איז אריבערגעקומען, און דער ייטב לב האט אים געגעבן דאס געלט אז ער זאל מאכן דערפון א כתר פארן ספר תורה, [זייער אינטערסאנט]. אט דער כתר איז אהנגעקומען שפעטער צום הייליגן עצי חיים.

יבואו ויחזרו לי

אינטערסאנט איז, אז הרה"ח מוה"ר איטשע וואלף האט אמאל געקויפט פארן טאטן, א טור וואס האט געהאט דעם טאטן'ס זיגל דערין.

דער טור האט אין זיך א הגהה פונעם הייליגן ישמח משה. דער הגהה איז געדרוקט אין ספר ייטב פנים. דער ייטב פנים ברענגט: די טור זאגט אז פון ראש חודש אלול הייבט מען אהן צו בלאזן שופר. און אין די טור וועלכע ליגט ביי מיר וואס האט אינדעם א כתב יד פונעם זיידן דער ישמח משה, צייכנט דער זיידע צו, אז עס שטייט פונעם אריה"ק אז די קאפיטל הללוקה הללו קל בקדשו, שטייט דארט צוועלף מאל די ווארט הללו, וואס דאס ווייזט קעגן די י"ב חדשים, און לויטן חשבון קומט אויס, אז 'הללוהו בתקע שופר' איז פונקט קעגן חודש אלול, איז דאס א רמז אז אין חודש אלול בלאזט מען שופר. דער טור איז דפוס ווינציה, עס האט נאר דעם איין הגהה, און עס איז געווען אין זייער א שיינע מצב, אויך איז געווען אינדעם א זיגל פונעם טאטן'ס נאמען ווען ער איז געווען אין שטאט קלויזענבורג.

ווען ער האט דאס געקויפט פארן טאטן, האט ער זיך דערמאנט אז ער האט אויך געהאט א 'כתר' פונעם זיידן דער ייטב לב, און ער האט דעמאלט גוזאגט: ענק וועלן זען אז עס וועט נאך אמאל צוריק קומען צו מיר! די ארומיגע האבן געקלערט: אודאי וועט עס צוריק קומען צום רבי'ן, אבער ווען משיח וועט קומען, אזוי ווי עס שטייט: בתיהם של צדיקים עתיד הקב"ה להחזירם.

ותגזור אומר ויקום

למעשה, אין די לעצטע יארן פונעם טאטן ווען ער איז געווען נישט געזונט, איז געפארן א איד קיין רומעניא, און איז געווען אין די מוזיאון פון די שטאט קלויזענבורג. צוריק קומענדיג האט ער געזאגט פאר הרה"ח מוה"ר חיים אלטר ראטה ז"ל [ער האט אים געקענט] אז דארט אין יענע מוזיאון האט ער באמערקט אסאך חפצים וואס איז אויפגעקריצט דערויף עטליכע נעמען: הלברשטאם, און אפשר אויך די נאמען פון דיין רבי'ן. דו ביזט דאך א צאנז קלויזענבורג'ער חסיד, זעה אויב דאס געהערט טאקע צו דיין רבי'ן און זעה וואס מען קען טוהן.

ווען מען האט זיך אהנגעפאנגען זיך צו פארענען דערמיט, האט זיך אויסגעשטעלט די מעשה אזוי: ערגעץ וואו אין די שטאט קלויזענבורג האט מען געוואלט פארגרעסערן א פאבריק, האט מען געגראבן די ערד מיט א טראקטאר. אינמיטן גראבן האבן זיי זיך אהנגעהאקט אין א קעסטעלע. זיי האבן אפגעשטעלט די טראקטאר און געעפנט דאס קעסטל, און זיי האבן געזען אז עס איז פול מיט טייערע זילבערנע כלים.

כאטש די רומעניא'ער גוים זענען גנבים האט זיך אויסגעשטעלט אז איין ארבייטער האט מורא געהאט פונעם אנדערן, איך ווייס נישט די פונקטליכע פונקטליכע פרטים, אבער מען האט גערופן פאליציי און זיי האבן דאס אריינגעגעבן אין די שטאטישע מוזיאון.

מען האט זיך געבעטן ביי זיי אז זיי זאלן דאס צוריקגעבן אל בעלים הראשונים, אבער זיי האבן בשום אופן נישט געוואלט ארויסגעבן, זיי האבן גע'טענה'ט אז די געזעץ איז אז מען טאר גארנישט אוועקגעבן פאר קיין שום געלט נישט.

א גוי נעמט דאך שוחד, האט מען אונטערגעקויפט דעם מעיאר פונעם מוזיאון מיט געלט, און מען האט אים געזאגט אז דער טאטע האט אויפגעבויעט א גאנצע שטאט ווי קרית צאנז, און ער איז א גרויסע

רבי, מיט אסאך גוטע פריינד, שטיצערס, ווי אויך אסאך תלמידים מיט חסידים, און מען האט אים געזאגט אז ער זאל קומען קיין ארץ ישראל, מען וועט אים אפגעבן די ריכטיגע כבוד זיינע ווי עס פאסט פאר אים, פארשטייט זיך אז מען וועט אים אויסצאלן אלע שפעזן, מען וועט אים לאזן זיין אין די נייע האטעל 'מלון גלי צאנז' וכו' וכו' און מען וועט אויסבארגן די חפצים פאר דריי חדשים אויף צו מאכן אן אויסשטעלונג אינעם נייען מלון, דערנאך וועט מען דאס צוריקגעבן. [עס איז פארהאן אזא מושג צווישן די מוזיאון'ס אז מען קען אויסבארגן אויף א תקופה געוויסע חפצים, איין מוזיאון פארן אנדערן]. מען האט געמאכט מיט זיי א ליגאלע קאנטראקט אז נאך א קורצע ווילע וועט מען דאס אומקערן קיין רומעניא. וכך הוה, מען האט דאס טאקע אריבערגעברענגט קיין ארץ ישראל א' סליחות תשנ"ב.

דעם טאטן האט מען שוין נישט געקענט פרעגן וואס זענען די דעטאלן פון די חפצים, צוליב זיין שוואכן צושטאנד. אבער עס האבן נאך געלעבט דעמאלט אסאך תלמידים פונעם טאטן פון די ישיבה אין קלויזענבורג. צווישן זיי הגאון רבי ישראל ארי' זאלמאנאוויטש זצ"ל דער רב פון עכו און נאך אסאך, זיי האבן געדענקט צו זאגן אויף אסאך זאכן אז עס איז דעם טאטן'ס.

למשל: דער עכו'ער רב האט געזאגט אז ער געדענקט אז איינמאל ערב פסח האט אים דער רבי געבעטן צו כשר'ן דעם לעפל פונעם גארליץ'ער רב, ווייל ער וויל עס נוצן ביים סדר פסח ביינאכט.

גאר אסאך חפצים זענען געלעגן אין יענע קעסטל, ווי געזאגט א לעפל פונעם גארליץ'ער רב וועלכע איז געווען אויסגעקריצט זיין נאמען דערויף. אויגן גלעזער וואס איז גאר אלט, איין גלאז איז געווען גאנץ אבער די אנדערע איז שוין געווען צובראכן, עס זעהט אויס אזוי אלט אז עס האט נאך געהערט פארן דברי חיים, אבער פון וואו קען מען וויסן.

נאך אלטע צובראכענע לייכטער'ס, בעכערלעך און טעלערס. אויך חפצים וואס דער טאטע האט באקומען א מתנה פון די קהילה אין סיגוט ביי זיין ערשטע חתונה. אויפדעם איז קלאר אויסגעשריבן אז עס דעם טאטן'ס.

צווישן אלע חפצים איז געווען דארט צוויי קרוינען, איינס האט געהאט צוויי באזונדערע רימונים, די אנדערע איז געווען גאר אלט און אביסל צוזאמענגעפאלן.

עס איז מסתבר אז דאס איז טאקע די קרוין פונעם ייטב לב, ווייל דאס איז זיכער אז די גאנצע קעסטל איז געווען דעם טאטן'ס חפצים, מן הסתם האט ער באהאלטן אסאך חפצים אינאיינעם.

געוויסע חפצים האט מען געדארפט צוזאמשטעלן, אויך דעם כתר פונעם ספר תורה, האט מען איבערגעבויעט.

ווען עס איז געקומען צוריקצוגעבן, האבן מען געזאגט: וואס? רצחת וגם ירשת?! נישט גענוג מען האט פון אונז אלעס אוועקגענומען, די גופים מיט די חפצים, קוים וואס מען איז ארויס מיטן לעבן, זאל מען נאך צוריקגעבן פאר ענק די הייליגע און טייערע חפצים וועלכע באלאנגען צו אונז?!

די רומענישער האבן גאר שטארק פארפירט אז מען מוז דאס צוריקגעבן. זיי האבן אויך אונטערגעדרייט די ארץ ישראל'דיגע רעגירונג. די ארץ ישראל'דיגע רעגירונג האבן זיך שטארק אריינגעמישט. זיי האבן געבעטן אז מען זאל דאס יא צוריקגעבן, ווייל אויב נישט קען עס נאך שאדטן פארן לאנד. אבער מיר האבן געזאגט: זאל מען גיין אין ענקער בית משפט צו זען ווער עס איז גערעכט. למעשה האט די בית משפט האט גע'פסק'נט אז מען דארף דאס נישט צוריקגעבן, און אלע אנדערע זאגן נישט קיין דברים של טעם. דאס מיינט א דיבור פון א צדיק, אז א צדיק זאגט: עס וועט נאך צוריק קומען, דאן קומט דאס צוריק!

עטרה לראש צדיק

אויך האט דער טאטע געהאט א קאפל פונעם רביה"ק בעל הדברי חיים זי"ע, אבער ער איז קיינמאל נישט געגאנגען דערמיט, ווייל ער האט נישט געוואוסט זיכער אז עס איז טאקע פונעם דברי חיים. אבער מיטן קאפל פונעם רביה"ק משינאווא זי"ע וואס ער האט געהאט, איז ער יא געגאנגען, ווייל דאס האט

ער באקומען פון אייניקליך פונעם שינאוואו'ער רב, וואס זיי האבן געוואוסט זיכער אז עס קומט פון זייער זיידן. אויך האט ער באקומען א גארטל פון הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זצ"ל, פון אן אייניקל דור אחר דור וועלכע איז געווען א חסיד'ישע איד און האט געוואוינט אין ירושלים, און האט געוואוסט קלאר אז עס איז פונעם זיידן.

מורא רבך

דער טאטע האט געציטערט צוצורירן די אלע חפצי קודש. ער איז צוגעגאנגען צו דעם באימה וביראה! דער טאטע האט געהאט א סידור פונעם הייליגן ישמח משה, עס איז געווען פארמאכט אין א קעסטל און קיינער האט דאס נישט געטארט אהנרירן, ער האט עס אליין ארייגעלייגט און אליין ארויסגענומען מיט א פחד! איין יאר שבועות האט ער געדאוונט מנחה דערמיט מיט גאר גרויס התעוררות!

כל חפציך לא ישוו בה

טראצדעם וואס דער טאטע האט זייער שטארק מחשיב געווען חפצים פון צדיקים, האט ער אבער נישט אליין געקויפט קיין חפצים. ער האט געהאט בלויז זאכן וואס ער האט באקומען בירושה פון זיינע אבות הקדושים, אדער ווען איינער האט אים דאס געקויפט פאר א מתנה. אבער איינמאל ער האט שוין געהאט א חפץ פון א צדיק, האט דאס נישט פארקויפט, אפילו פאר גאר אסאך געלט!

זייער אן אינטערסאנטע מעשה האט פאסירט: ווען איך בין געווען א קינד איידער מיין בר מצוה, איז געלעגן ביים טאטן'ס שטוב אין ארץ ישראל א גרויסע ספר 'תומים', וואס איז געווען פול מיט הגהות פונעם הייליגן ברוך טעם זצ"ל. [עס איז געווען דער ערשטער דרוק]. וואכן לאנג איז עס געלעגן דארט, שפעטער איז עס מער נישט געווען.

איך האב נישט געוואוסט וואס דאס איז. איך האב נישט געפרעגט דעם טאטן סתם וואס איך האב געוואלט, מען האט געהאט גרויס דרך ארץ פארן טאטן, מען האט געדארפט כאפן א גוטע געלעגנהייט, למשל ווען דער טאטע האט געזאגט א געוויסעווארט דערוועגן, האט מען געקענט פרעגן.

בדרך כלל פלעגט ער נישט ווייזן זיינע חפצים און כתבי ידות אינמיטן יאר, נאר פסח צייט, ווען ער פלעגט פסח'דיג מאכן זיין קאסטן, האט ער יא געוויזן, און דעמאלט האט ער זיך שטארק משתשע געווען דערמיט.

יארן שפעטער, נאך מיין חתונה אין יוניאן סיטי, פלעג איך זיך פארענען מיט דעם טאטן'ס ספרים, [איך רעד נישט פון די ירושה ספרים, נאר פון סתם ספרים]. האט מיר דער טאטע איינמאל געוויזן עטליכע אינטערסאנטע זאכן וועלכע זענען אים געקומען אונטערן האנט. איין זאך האט מיר דער טאטע געוויזן און געזאגט: זעסט, איך האב באקומען פון איינעם א 'תיקוני זוהר' וואס האט א זיגל פונעם זיידן - דער ייטב לב. דערנאך האט ער מיר געוויזן א ספר פונעם רשב"א וואס האט אין זיך א זיגל פונעם גאון רבי עקיבא אייגר זצ"ל, אויך נאך אפאר ספרים.

נאכדעם האט ער מיר געזאגט: איך וויל דיר עפעס זאגן, מען האט מיר אמאל געברענגט צו קויפן א 'תומים' מיט הגהות פונעם זיידן דער ברוך טעם, מען האט געבעטן דריי הונדערט פונט, און איך האב עס נישט געקויפט. האט דער טאטע ווייטער געזאגט: ווייסט וואס, איך האב חרטה אז איך האב עס נישט געקויפט. און תוך כדי דיבור האט ער מיר געזאגט: פון וואו האב איך עס דען געקענט קויפן? פון וואו האב איך דען געהאט געלט דאס צו קויפן? אלע מיינט געלט איז דאך הקדש!

דאס איז געווען בערך אין שנת תשכ"ז - כ"ח ווען מען געשיקט פארן טאטן געגנוג קוויטלאך-געלט פון אמעריקא, און ער האט דעמאלט אויסגעהאלטן די כולל יונגעלייט מיטן סכום פון אפאר טויזענט דאללער. אויב אזוי דארף מען פארשטיין, האט ער דען נישט געקענט קויפן א 'תומים' פונעם זיידן דער 'ברוך טעם' פאר דריי הונדערט פונט? נאר דער הייליגער טאטע האט מקדיש געווען אלע זיינע געלט!

מה עשה הקב"ה? פונקט אויף דער ספר 'תומים' מיט די הגהות פונעם ברוך טעם וואס דער טאטע האט מיר געזאגט אז ער וואלט עס געוואלט האבן, האט מיר איינער געקויפט אלס א מתנה... ! היינט איז עס נישט אין די זעלבע שיינע מצב ווי עס איז געווען

דעמאלט, מען קען זען אז עס איז אסאך געשעדיגט געווארן - זעהט זיך אויס אז עס איז ארייגעפאלן אין וואסער - אבער רוב ספר איז יא גוט. הייגט זענען שוין ב"ה אלע הגהות געדרוקט געווארן דורך די טשעבין'ער ישיבה.

יש לי בבית גנזי

איך וויל זאגן פארן רב (הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל), דער טאטע פלעגט באקומען אסאך תשובות פון גדולים און רבנים, אבער די האנט-געשריבענע תשובות פונעם רב, די כתבי יד, האט ער באהאלטן אין א באזונדערע קעסטעלע צוזאמען מיט אלע אנדערע כתבי ידות און חפצים פון גאונים און צדיקים, ער האט דאס געוואלט אוועקלייגן און האלטן. גאר א גרויסע אהבה איז געווען פונעם טאטן צום רב! דער טאטע האט דאך ליב געהאט תורה... !

ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה

בישר להם שיכנסו לארץ

קרוב צו דרייסיג יאר נאכן ערשטן באזוך אין ארץ ישראל (בשנת תשט"ו), דאכט זיך מיר אז עס איז געווען בשנת תשמ"ג, האב איך געהערט פונעם טאטן אין צפת ברבים: איך בין שולדיג אסאך הכרת הטוב פאר צפת [דער טאטע האט דאך טאקע געטוהן גאר אסאך פאר צפת], ווייל ווען איך בין געקומען קיין צפת, האב איך באשלאסן צו קומען וואוינען קיין ארץ ישראל.

ראיתי מה שלא ראה שום אדם

אמאל האט זיך דער טאטע ארויסגערעדט, און דערציילט די גאנצע מעשה פארוואס צפת האט אים געמאכט קומען וואוינען קיין ארץ ישראל. אז ער האט געדאווענט אום שבת אינעם ביהמ"ד אר"י אין צפת, [איך ווייס נישט אויב אין די ספרד'ישע ביהמ"ד אדער אין די חסיד'ישע ביהמ"ד], און פאר שלש-סעודות-תורה איז דער טאטע ארויסגעגאנגען פון ביהמ"ד צום חצר. האט דער טאטע געזאגט בזה הלשון: איך האב דעמאלט אויפגעהויבן די אויגן צום הימל און איך האב געזען זאכן וואס דאכט זיך מיר אז נישט יעדער איינער זעהט, און דאן האב איך באשלאסן אז איך קום וואוינען קיין ארץ ישראל!

דער סיפור האט א הפלא'דיגן המשך: אט דער תורה וואס דער טאטע האט דעמאלט געזאגט, האט מען שפעטער אפגעשריבן און אפגעטייפט מיט א טייפ-מאשין, קען זיין נאך אין ארץ ישראל, אדער גאר אין אמעריקא. איידער מען האט דאס געוואלט דרוקן, האט דאס געגעבן פארן טאטן איבערצוקוקן און מגיה צו זיין.

דער כותב האט געשריבן: פה בצפת 'הרגשתי' מה שלא 'הרגיש' שום אדם, ולכן חשבתי דרכי לעלות ולהתגורר בארץ הקודש. די סיבה פארוואס דער שרייבער האט אזוי געשריבן איז וויבאלד דער טאטע פלעגט נישט רעדן אזעלכע ברייטע לשונות.

אבער ווען דער טאטע האט דאס איבערגעקוקט האט דער טאטע אויסגעמעקט די ווערטער 'הרגשתי' און געשריבן אנשטאט: פה בצפת 'ראיתי' מה שלא 'ראה' שום אדם! און איך האב א קאפי פון אט די צעטליך פונעם כותב אויף וואס דער טאטע האט פארראכטן מיט זיין כתב יד. עס איז גאר אן אינטערסאנטע זאך אז דער טאטע זאל אליין פאררעכטן פון 'הרגשתי' צו 'ראיתי', ווייל עס איז בכלל נישט די דרך פונעם טאטן צו רעדן און כל שכן צו שרייבן אזעלכע אפענע און ברייטע לשונות.

אין די עלטערע יארן ווען דער טאטע זי"ע איז געווען שוואך, האט מען פרובירט עטליכע מאל צו רעדן מיט אים פון אלטע זאכן. איינמאל אין יענע תקופה האב איך געפרעגט דעם טאטן זי"ע אויב ער געדענק די מעשה אז אין צפת האט ער געזען זאכן וואס קיינער האט נישט געזען. האט דער טאטע געענטפערט: יא! יא! האב איך ווייטער געפרעגט: און וואס האב דער טאטע געזען? גלייך איז ער געווארן זייער ערנסט, און געזאגט: נא, נא, דאס קען איך נישט

זאגן! אויך אין אן אנדערע געלעגנהייט האט איך פרובירט אריינצודרייען די מעשה דורך א צווייטע וועג, אבער עס האט זיך איבערגע'חזר'ט די זעלבע זאך, דער טאטע איז געווארן ערנסט, און געזאגט: דאס קען איך נישט זאגן!

ואל המקדש לא יבוא - נגיעה בכותל המערבי

דער הייליגער טאטע זי"ע האט אכט געגעבן אז מען זאל נישט צורירן צום כותל המערבי. עס האט זיך ארום געטוהן וועגן דעם נאך פאר זיבעציג - אכציג יאר צוריק, עס איז געווען א צדיק א גרויסער גאון רבי הלל משה מעשיל גלבשטיין זצ"ל (מביאליסטוק). ער איז געקומען מתחילה פון פוילן גאליציע, ער איז געווען דבוק אין צדיקים, און ער האט געמאכט א ספר משכנות לאביר יעקב.

ברענגט ער אינעם ספר אז עס איז דא א חשש אז טאמער מען רירט אהן ביים כותל המערבי, קען זיין אז דאס איז שוין א פלאץ וואו טמאי מתים טארן נישט אריינגיין, און אפשר איז מען שוין עובר אויף דעם איסור פון ארויפגיין אויפן הר הבית. און ער ברענגט אז הגאון רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל האט אויך אזוי געהאלטן. דער טאטע זי"ע איז געווען נזהר אין דעם, און איז נישט צוגעגאנגען נאהנט צום כותל, אפילו נישט אויף צו געבן א קיש, נאר איז געשטאנען אביסל ווייטער.

ארץ ישראל מקור השפע

דער טאטע האט אמאל געזאגט אינמיטן א לענגערע שמועס איבער די מעלות פון ארץ ישראל: אשר עיני ה' אלוקיך בה מראשית שנה עד אחרית שנה, די עיקר שפע קומט פון ארץ ישראל. אזוי איז די שמועס געגאנגען זייער שטארק איבער די מעלות פון אר"י און פון די קדושת הארץ, און ווי שטארק צדיקים האבן געציטערט פון קדושת ירושלים וכו' וכו'. אינצווישן האט דער טאטע אריינגעווארפן אז מען מיינט אז די מוסדות פון ארץ ישראל דארפן צוקומען צו נעמען געלט פון די אמעריקא'ער אידן, די עיקר שפע קומט דאך פון ארץ ישראל, עס וועט נאך קומען א צייט וואס די מוסדות אין אמעריקא וועלן מאכן א דינער לטובתם און צוזאמנעמען נדבות פון די בני ארץ ישראל! מען האט מיר געזאגט אז אין בית שמש איז פארגעקומען א מגבית לטובת א כולל אין אמעריקא!

מושיבין ישיבה על קברו ואומרים שמועות מפיו

ווען דער טאטע פלעגט גיין אויף ציונים פון צדיקים פלעגט ער לערנען מאמרים פון יענע צדיק. איך געדענק אמאל אז ביים ציון פון רבי יוחנן הסנדלר אין מירון האט דער טאטע געלערנט זיינע שמועות, און דער טאטע האט געזאגט עפעס אן אייגענע חידוש מקשר צו זיין עטליכע מאמרים צוזאמען, און דאכט זיך מיר אז עס איז געדרוקט.

אויך אויפן וועג צום ציון פונעם זיידן רביה"ק מטאלטשאווא זי"ע, האט דער טאטע מיטגענומען זיין ספר תולדות אדם, אויף צו לערנען זיינע חידושים. אין מירון ביים ציון פון רבי שמעון בן יוחאי האט דער טאטע געלערנט זוהר הקדוש. הגם געווענטליך האט מען נישט געזען ברבים אז דער טאטע זאל לערנען זוה"ק, אבער אין מירון יא.

ואשרי העומדים על ציונך

דער הייליגער טאטע זי"ע פלעגט קומען אסאך קיין מירון. איך געדענק די עבודה וואס איז געווען דארט אין מירון, די הייליגע תפילות און די הייליגע התעוררות. אבער דער טאטע איז נישט געקומען אויף ל"ג בעומר, חוץ איינמאל איז דער טאטע יא געווען אין מירון אינעם יומא דהילולא. עטליכע דרייסיג יאר שפעטער האט דער טאטע געזאגט ברבים ביי א שיעור-חומש-רש"י אין אמעריקא מיט זיין הייליגע עניוות: איינמאל האב איך געהאט די זכיה צו זיין אויף ל"ג בעומר אין מירון, און איך בין מקנא אלע אידן וואס זענען יעצט דארט!

כדאי לסמוך עליו בשעת הדחק

דאס ערשטע מאל ווען דער טאטע איז געווען אין מירון [דארט האט דער טאטע גאר שטארק געבעטן און פארפירט], האט דער טאטע געזאגט נאכדעם: עס האט זיך געלוינט אלע שווערע צרות פון מיין גאנץ לעבן, אויף דער מינוט וואס איך האב זוכה געווען צו זיין ביים ציון פונעם הייליגן רבי שמעון בן יוחאי אין

מירון! און דא רעדט מען נישט פון סתם צרות, דער טאטע האט דאס פארלוין א גאנצע משפחה, די רעבעצין מיט עלעף קינדער, און דאך האט זיך עס געלוינט!

טיהר את עיר טבריה

אין בית החיים אין טבריה האט דער טאטע געמאכט השתטחות מיט פישוט ידים ורגלים אויפן ציון פון הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעפסק זצ"ל. אבער נאר אויף זיין ציון, נישט אויף די אנדערע תלמידי בעש"ט הק'. הגם עס ליגן אינעם זעלבן בית החיים נאך אסאך תלמידי בעש"ט, ווי למשל, הרה"ק רבי אברהם מקאליסק זצ"ל, הרה"ק רבי מענדל מפרימישלאן זצ"ל, און נאך אסאך. ביי שיעורי-חומש-רש"י האט דער טאטע אסאך מאל דערמאנט דער הייליגער רבי מענדעלע וויטעפסק'ער.

דור דור ודורשיו

הגאון רבי שמואל אלכסנדר אונסדורפר זצ"ל האט געפרעגט דעם טאטן, פארוואס ביי די ציונים פון תלמידי בעל שם טוב האט דער רבי אזוי שטארק געדאווענט, געבעטן און פארפירט, און ביי די תנאים ואמוראים איז נישט געווען מיטן זעלבן שטייגער? האט דער טאטע געענטפערט: וואס פאר א שייכות האבן מיר מיט די הייליגע תנאים ואמוראים? זיי זענען דאך געווען אזעלכע הויכע נשמות, און מיר זענען אזוי ווייט אפגערוקט פון זיי. מה-שאין-כן די תלמידי בעש"ט הק' האט מען דאך אראפגעשיקט פאר אונזער דור פון עקבתא דמשיחא, מיט זיי קען מען האבן א שטיקל שייכות.

הציבי לך ציונים

יציאת צדיק מן המקום - ועושה רושם

דער טאטע זי"ע האט נישט געהאלטן פון גיין אויף קברי צדיקים אין חוץ לארץ, ווייל מיר ווייסן א כלל אז צדיקים איז מען מפנה קיין ארץ ישראל לאחר פטירתם. די צדיקים וועלכע זענען יא געבליבן אין חוץ לארץ, איז דאס נאר געווען אלס א שמירה אויף די דארטיגע אידן, אבער נאכן קריג ווען די אידן געפונען זיך שוין מער נישט דארט, פאר וועמען זאלן זיי בלייבן? פאר די גוים? די פאלאקן, אדער די רוסן?

עס איז דא געדרוקט א בריוו אין דעם נושא אין שפע חיים מכתבי תורה. דער טאטע שרייבט דארט אז דער ווייטצנער רב זצ"ל האט אים געפרעגט, פארוואס זעהט מען אז יעדער איד וואס פארט אויפן ציון פונעם הייליגן דברי חיים אין צאנז זאגט, אז עס איז פארהאן א מורא'דיגע התעוררות לתשובה?

האט דער טאטע געענטפערט אויפדעם אין יענע תשובה, אז עס איז בכלל נישט קיין קשיא, צום ערשט, אויב א צדיק איז געווען אויף א פלאץ, גייט נישט אוועק די קדושה פון יענע מקום, די רישומא בלייבט אויף אייביג, און וויבאלד בשעת'ן קבורה האט מען געלייגט דער צדיק אין יענע פלאץ, איז אפילו אויב נאכדעם האבן אים מלאכים אריבערגעפירט צו אן אנדערע פלאץ, איז נאכאלס געבליבן א רושם, און וועגן דעם קען מען שפירן א התעוררות לתשובה. צווייטנס, וויפיל טויזענטע אידן האבן שוין דארט אזוי ערליך געדאווענט? האט מען דען א השגה וואס פאר א קדושה איז איינגעזאפט דארט?!

ציון המצוינת

דער טאטע איז געווען פארן קריג עטליכע מאל ביים ציון פונעם הייליגן דברי חיים אין שטאט צאנז. אויך איז ער יעדעס יאר געפארן פון קלויזענבורג קיין גארליץ צום זיין אויפן טאטן'ס ציון - דער הייליגער רונדניק'ער רב, און אויפן זיידן'ס ציון - דער הייליגער גארליץ'ער רב [דער ציון פונעם רודינק'ער רב ליגט ממש נעבן די ציון פון זיין טאטן דער גארליץ'ער רב]. דער טאטע פלעגט פארן קיין גארליץ אום חודש אב,

ווען עס געפאלט די יארצייט פונעם רודינק'ער רב. אויפן וועג צום שטאט גארליץ, פלעגט ער זיך אפשטעלן אין שטאט רודניק, כדי מקיים צו זיין די מצוה פון 'כיבוד אם' מיט די מאמע הרבנית חי' מינדל ע"ה וואס האט געוואוינט אין שטאט רודניק.

ארץ אל תכסו דמם

דער טאטע זי"ע פלעגט נאכזאגן א קב הישר, אז אויף א פלאץ וואו מען האט גע'הרג'ט א איד - עס זאל נישט פארקומען רח"ל - איז א מורא'דיגע מקום סכנה, עס דרייען זיך דארט אזויפיל קליפות אז עס איז א געוואלדיגע מקום טומאה.

ממילא - האט דער טאטע געזאגט - עס איז נישטא נאך א פלאץ וואו מען האט גע'הרג'ט אזויפיל אידן, ווי אין דייטשלאנד, פוילן, אונגארן, וכו', [ליידער האט דער טאטע דאס מיטגעלעבט], דעריבער איז בעסער אז מען גייט נישט אהין. עס איז אזוי שטארק געווארן איינגעבאקן אין אונז אז מען גייט נישט אויף אזעלכע מקומות, אז אפילו עס וואלט געווען אינטערסאנט אהין צו גיין, איז מען נישט געפארן.

הן עם לבדד ישכון

אין הבדל בין גוי לגוי - עשו שונא ליעקב

דער הייליגער טאטע זי"ע האט פיינט געהאט אלע גוים, נישט קיין חילוק פון וועלכע פאלק. אודאי זענען די דייטשן געווען דייטשן, און אודאי האט ער שטארק פיינט געהאט די פוילישע גוים. לדוגמא, אין יוניאן סיטי האט דער טאטע נישט געלאזט להבדיל-בין-חיים-לחיים די מאמע הרבנית הצדיקת תליט"א אז זי זאל אריין נעמען א פוילישע גוי'טע אין שטוב, ווייל ער האט געדענקט די שנאה וואס די פאלאקן האבן געהאט אויף אידן. זיי זענען דאך געווען שרעקליכע אנטיסעמיטן. דאס האט נישט קיין שייכות מיט די צרות וואס דער טאטע האט מיטגעמאכט אינעם קריג, דאס האט ער געדענקט פון קליינערהייט אהן, נאך פארן קריג.

ביים טאטן איז נישט געווען קיין חילוק צווישן א שווארצער גוי אדער א ווייסער גוי. ער איז געווען ברוגז אז מען האט אוועקגעמאכט נאר דער שווארצער גוי, און האט געפרעגט: מיט וואס איז דער ווייסער גוי אנדערש? מיט וואס איז ער בעסער?

ביים טאטן איז יעדע זאך געווען אן עיקר וואס די תורה זאגט. נישט די קאליר פונעם גוי האט אריינגעברענגט אין אים א שנאת הגוי, נאר אויב די תורה זאגט אז מען דארף זיין אפגעשיידט, איז נישט קיין חילוק די קאליר!

איך געדענק אמאל ביים טיש האט דער טאטע זי"ע נאכגעזאגט א מדרש תנחומא, [דער טאטע פלעגט דאס אסאך נאכזאגן], זייער אן אינטערסאנטע בליק וויאזוי מען דארף אהנקוקן א גוי. איין תנא האט געזאגט צום אנדערן: די גוים האבן נישט קיין שום חשיבות, זיי זענען ממש גארנישט, זיי זענען פונקט ווי די שרצים! האט דער צווייטע תנא געפרעגט: וואס?! אזוי שטארק ביזטו מחשיב די גוים? אפילו ווי שרצים זענען זיי נישט!

אין אומות העולם קרוים אדם

ביי די שיעורי-חומש-רש"י האט דער טאטע געזאגט: אינדערהיים האט מען אונז געלערט צו רעדן אויף די גוים מיט א געוואלדיגע השפלה, כאטש מען האט גערעדט אלעמאל מיט א לשון נקיה, דאך האט מען נישט געוואלט אז די אידן זאלן מחשיב זיין די גוים, דעריבער האט מען געזאגט: א גוי האט נישט קיין פיס, נאר לאבעס, א גוי האט נישט קיין נאז, נאר א נאניע, און אזוי האט מען גענוצט אלע כינוים של גנאי אויף די גוים, כדי מען זאל אריין נעמען אין זיך אז 'אתם קרוים אדם ואין אומות העולם קרוים אדם' א גוי איז נישט קיין מענטש!

ווי דערמאנט, פארן טאטן איז נישט געווען קיין חילוק פון דער גוי אדער אן אנדערע גוי, דעריבער האט ער פיינט געהאט דעם אמעריקא'נער גוי פונקט אזוי ווי אלע אנדערע שונאי ישראל! ער פלעגט זאגן: ווען איך בין געקומען קיין אמעריקא, האב איך

געהערט אז די אמעריקא'נע גוים זענען בעסער פון אנדערע. מען דארף וויסן אז די אמעריקא'נע גוים זענען די זעלבע שונאי ישראל ווי די אלע אנדערע גוים!

אשר פיהם דבר שוא וימינם ימין שקר

אמאל האט זיך דער טאטע אויסגעדרוקט אויפן אמעריקא'ער פרעזידענט רוזעוועלט: ימח שמו וזכרו! (קען זיין איך האב עס געהערט פונעם טאטן ביי זיך אין שטוב, אבער איך מיין אז אויך ביי א דרשה ברבים). עס איז באקאנט אז אמעריקא האט נישט געוואלט ראטעווען די אידן ביים קריג. אבער דעמאלט ווען דער טאטע זי"ע האט דאס געזאגט, האבן געוואוינט דא אידן וועלכע זענען אויפגעוואקסן אין אמעריקא פון קליינערהייט אהן, און זיי האבן נישט געוואוסט אז די אמעריקא'נע גוים זענען שונאי ישראל, זיי האבן געשפירט א שטארקע פרייהייט אין אמעריקא. דעריבער האבן זיי זיך געוואונדערט: פארוואס רעדט דער רבי אזוי? וואו קען מען אזוי רעדן?

אבער שפעטער איז שוין ארויסגעקומען אז רוזעוועלט איז געווען א גרויסע אנטיסעמיט. רבנים זענען געקומען צו אים אין די הייליגע טעג צו בעטן לטובת די אידן פון יוראפ, און ער האט זיי בכלל נישט געוואלט אריין נעמען.

אמעריקא האט דען נישט געקענט ראטעווען אידן ביים קריג?! האבן זיי דען נישט געקענט באמבאדירן די שינעס פון די באנען וועלכע זענען געפארן קיין אוישוויץ? און אויף יעדן האבן זיי רחמנות געהאט, נאר נישט אויף די אידן!

נישט נאר זיי האבן נישט געוואלט ראטעווען די אידן, נאר זיי האבן געוואלט אז מען זאל גאר הרג'ענען אידן. די אמעריקא'נע האבן דאך צוריק געשיקט א שיף פון אמעריקא קיין דייטשלאנד. די אמעריקא'נער גוים זענען עכטע אנטיסעמטן, נאר זיי פרובירן דאס צו באהאלטן, און דאס איז נאך ערגער פון אלעמען!

לא נפל דבר ארצה

אן אינטערסאנטע רבי'שע מעשה איז געווען ביים טאטן, און עס זענען דא אידן וועלכע זענען געווען דערביי און פארציילן דאס: באלד נאכן קריג אין שנת תש"ו איז דער טאטע געווען אויף די הייליגע טעג אין די לאגערן פון פעלדאפינג - דייטשלאנד, מיט די 'שארית-הפליטה-אידן' וועלכע מען האט באפרייט.

יעדער האט געוואוסט וואס דער טאטע האט אויפגעטוהן אין אלע די. פי. קעמפס, הן מיט די שארית-הפליטה-ישיבות וואס ער האט אויפגעשטעלט, די כשר'ע קיך און נאך. ווייל דער טאטע זי"ע איז געווען מקובל ביי אלעמען, איז געקומען דארט אין קעמפ באזוכן צום טאטן דער הויפט אמעריקא'נער גענעראל מיטן נאמען 'אייזנהאווער'.

עס איז געווען דעמאלט יום הקדוש אינמיטן טאג. דער טאטע איז ארויסגעקומען אינמיטן דאווענען מקבל צו זיין דעם גענעראל אייזנהאווער.

אייזנהאווער האט געפרעגט דעם טאטן: מיט וואס קען איך העלפן? האט אים דער טאטע געענטפערט: אין די קומענדיגע טעג קומט יום-טוב-סוכות פאר אונז אידן. די תורה האט אונז באפוילן צו נעמען ד' מינים, צווישן זיי איז אן 'אתרוג' 'לולב' און 'הדסים' וואס געפונט זיך נישט אין דער געגענט. איך בעהט אז מען זאל זארגן פאר אונז ד' מינים כדי מיר זאלן קענען מקיים זיין די מצות ה'.

האט אייזנהאווער געפרעגט: וואו קען דאס באקומען? האט דער טאטע געענטפערט: אין איטליה. ער האט געזאגט: איך וועל פרובירן משתדל זיין. אייזנהאווער האט געפרעגט דעם טאטן א צווייטע מאל: אפשר דארף דער רבי נאך עפעס? האט דער טאטע געזאגט: עס איז פארהאן דא אין קעמפ א קאך, אבער מיר אידן עסן נישט פונעם קאך, ווייל מיר ווילן עסן בלויז כשר'ס. דעריבער מיר האבן געמאכט אן אייגענע קאך, אבער מיר באקומען נישט קיין סאך עסן, די אידן זענען נעבעך אזוי אויסגעמאגערט וכו'. אויך אויף דעם האט אייזנהאווער געזאגט אז ער וועט פרובירן צו העלפן, און ער האט טאקע געהאלפן.

אייזנהאווער איז געווען זייער באנומען פונעם גאנצן באזוך. האט ער געבעטן פונעם טאטן א ברכה. דער טאטע זי"ע האט נישט געקענט קיין ענגליש, ממילא האט אים דער טאטע געוואונטשן דורך אן איבער-טייטשער און געזאגט: דו ווערסט נאך ווערן

דער פרעזידענט פון אמעריקא! שפעטער איז ער טאקע געווארן אן אמעריקא'נער פרעזידענט!

צוזאמען מיטן גענעראל אייזנהאווער, האט באגלייט נאך אן אמעריקא'נער גענעראל, זיין נאמען איז געווען ג'ורג' פאטון. די אידן האבן געהאט גרויס דרך ארץ פאר אים, ווייל זיי האבן נישט געוואוסט ווער ער איז.

ווען פאטון האט געהערט די ברכה פונעם טאטן פאר אייזנהאווער, האט ער אויך געבעטן א ברכה פונעם טאטן. האט דער טאטע געזאגט פארן איבער-טייטשער: זאג אים, 'ימח שמו וזכרו' און אז ער וועט בקרוב גע'הרג'ט ווערן מיט א מיתה משונה! דער איבער-זעצער איז געווארן ווייס ווי דער וואנט, און ער האט נאכאמאל געפרעגט דעם טאטן: וואס זאל איך זאגן פארן גענעראל פאטון? האט דער טאטע געזאגט מיט א העכרן טאן: איך האב דיר געזאגט אז דו זאלסט אים זאגן, 'ימח שמו וזכרו' און אז ער וועט שטארבן בקרוב מיט א מיתה משונה!

יעדער איז געווען דערשראקן צו הערן דעם טאטן אזוי רעדן, ווייל מען האט נאכנישט געוואוסט ווער פאטון איז. דער איבער-טייטשער איז געווען דער רב פון די אמעריקא'נער ארמיי, און איז געווען א תלמיד חכם און א פיקח, האט ער זיך ארויסגעדרייט מיטן זאגן פאר גענעראל פאטון: דער רבי זאגט אז דיין נאמען וועט גיין גאר ווייט...

עס איז נישט דורכגעגאנגען קיין קורצע צייט, און דער ג'ורג' פאטון האט געכאפט אן עקסידענט אויפן וועג, נאך אינמיטן זייער באזוכך אין דייטשלאנד. וויבאלד פאטון איז געווען א גרויסער גענעראל, האט מען זיך זייער דערשראקן אין די אמעריקא'נער רעגירונג. האבן זיי געמאלדן פאר יעדן אז עס בלויז א קליינע עקסידענט, עס איז ממש גארנישט, ער וועט ארויסגיין מיט בלויז קליינע שאדנס. למעשה האט מען אים אריינגעפירט אין שפיטאל, ער איז געווארן פאראלאזירט אינגאנצן, און דרייצן טעג דערנאך האט ער גע'פגר'ט.

היינט קען מען זען די טאג-בוכער וואס די אמעריקא'נע גענעראלן און אפעצירן האבן געשריבן. איז דא א פעקל פון איבער דרייסיג בלעטער פון דער ג'ורג' פאטון. דארט איז פארצייכנט די גאנצע מעשה מיטן עקסידענט און נאך זאכן איבער אים, ווי אויך זאכן וואס ער האט אליין געשריבן.

ער שרייבט אויף אידן מיט אזא אנטיסעמיטישקייט, ממש כל דבר אסור! אפאר טעג פארן שטארבן, האט ער נאך אהנגעיאגט צו שרייבן איבער זייער באזוך ביים טאטן אין די אידישע קעמפ אום יום כיפור. ער שרייבט דארט מיט אזעלכע לשונות של גנאי אויף אידישע קינדער, וואו מען קען זען דערפון אז ער איז געווען אן אנטיסעמיט עצום.

ער שרייבט זאכן וואס מען קען אפילו נישט ארויסזאגן פון מויל, נאר איך וויל ארויסברענגען וואס דער הייליגער טאטע האט אלס געזען ברוח קדשו. שרייבט ער אזוי: איך בין געווען אין די אידישע קעמפ אום זייער גרעסטע טאג יום כיפור, וואס דעמאלט קומען זיך אלע צוזאם אין א גרויסע האלצענע בנין, וואו דארטן דאווענען זיי. זיי רופן דאס אהן 'בית הכנסת'. די מענטשן פון דער פאלק זעען בכלל נישט אויס ווי קיין מענטשן. וואו מען גייט ביי זיי, שמעקט געפערליך. איך האב אין מיין לעבן נישט געזען אזא נידריגע שמוציגע געמיינע פאלק. דער הויפט ראבינער זייערע גייט מיט א הוט אויפן קאפ אזוי ווי די אמאליגע קעניגן אין ענגלאנד זענען געגאנגען (שטריימל) און מיט א אנצוג פול מיט שמוציגע געשטריקטע בלומען (בעקיטשע) וכו'. רחמנא ליצלן אזוי צו רעדן!

ער רעגט זיך פארוואס מען העלפט די אידן: פאר אזא שמוציגע פאלק ווי אידן, וואס איז אן עקל צו קוקן אויף זיי, דארף זיך אמעריקא לאזן פארפירן?! די אידן קאנטראלירן דער גאנצער וועלט! אנשטאט אמעריקא זאל אויפבויען דייטשלאנד, גייט מען זיך קריגן מיט זיי אויף צו ראטעווען נידריגע אידן? מען טוט אונטערדרוקן די דייטשן פאר גארנישט! מען מאכט חרוב דייטשלאנד! ער איז דארט ברוגז אויף די גאנצע מלחמה, ער שרייבט: וואס קען טוהן איך מוז פאלגן מיינע געזעצן. די שנאת ישראל איז שרעקליך.

עס איז זייער אינטערסאנט אז פארן ערשטן גוי האט דער טאטע געוואונטשן: דו וועסט נאך ווערן פרעזידענט אין אמעריקא, און פארן צווייטן גוי: דו וועסט גע'הרג'ט ווערן בקרוב מיט א מיתה משונה!

על הניסים ועל הנפלאות

ברעב זנתנו ומחרב הצלתנו

יעדער ווייסט דאס מסירת נפש וואס דער הייליגער טאטע זי"ע האט געהאט אין דעם ענין פון כשרות המאכלים, בשעת ווען ער געווען ביי די גוים - ביי די רשעים ימח שמם. געוויסע מאל איז געווען מצבים פון פיקוח נפש ממש. די רשעים האבן געמאכט אז די אידן זאלן גיין גאר לאנג אהן עסן.

איך האב געהערט פונעם טאטן זי"ע, אז איינמאל ווען ער איז געווען אין לאגער איז שוין געווען אפאר טעג וואס עס איז נישט געווען קיין עסן, און ער איז ממש אויסגעאנגען. דער טאטע איז אהנגעקומען קיין אוישוויץ פרייטאג. אינמיטן טאג האבן די רשעים געגעבן פאר די אידן צו עסן בלויז נישט-כשר'ע-עסן. דער טאטע איז נישט געגאנגען נעמען די עסן, ווייל עס איז נישט געווען כשר. פרייטאג-צו-נאכטס האט מען נאכאמאל געגעבן דעם זעלבן מאכל, און דער טאטע האט נישט געגעסן דערפון. שבת אינדערפרי ווען מען האט נאכאמאל אויסגעטיילט דעם זעלבן טריפה'נעם מאכל און אלע זענען געגאנגען נעמען, איז דער טאטע געבליבן אליין אין באראק.

דער טאטע איז געווען שוואך ווי א פליג, בלי גוזמא. עס זענען צוגעקומען צו אים אנדערע אידן און רבנים זאגנדיג אז על פי הלכה מוז ער עסן, אלס פיקוח נפש. דער טאטע האט געזאגט: כאטש על-פי-הלכה האב איך טאקע געדארפט עסן, און איך האב געזען אז זיי האלטן און איין ברענגען ראיות אז איך דארף עסן און מען קען נישט אזוי אהנגיין. דאך האב איך נישט געוואלט עסן קיין טריפות און איך אהנגעהויבן צו וויינען דארטן אין מיין באראק: 'הייליגער בורא כל עולמים, וואס איך האב נאר געהאט אויף דער וועלט האסטו פון מיר צוגענומען, אפילו מיינע קינדער האסטו צוגענומען. הייליגער בורא כל עולמים! איין זאך האב איך נאך, אז איך האב געהיטן מיין מויל פון מאכלות אסורות, און איך האב געהיטן מיין נשמה, צו דען ווילסטו יעצט צוברענגען אז איך זאל פאר'טרפה'נען מיין נשמה אויך?! איך בעהט דיר הייליגער באשעפער, עס פעלט מיר שוין אזויפיל אויף דער וועלט, און דאס ווילסטו אויך צונעמען פון מיר?! דער טאטע האט געזאגט: איך האב אזוי שטארק געוויינט אז איך האב נישט געקענט קומען צו מיר.

אויף איינמאל קומט מען אריין אין באראק, און מען זאגט מיר: א מענטש ווארט אייך אפ אינדרויסן, ער זיכט דא עפעס א 'ראבינער' מיטן נאמען הלברשטאם. איך האב מיר זייער דערשראקן, ווייל איך האב געוואוסט אז די רשעים זיכן די רבנים, און ווען זיי האבן געטראפן א רב איז געווען אחת דתו, [אזוי ווי מען ווייסט אז די רבנים האבן זיך טאקע פארשטעלט און אויסבאהאלטן]. אבער - האט דער טאטע געזאגט - אויב מען האט שוין געזאגט אינדרויסן אז עס איז פארהאן דא איינער הלברשטאם, פארשטיי איך אז מען קען זיך שוין נישט באהאלטן, דעריבער בין איך געגאנגען צום טיר.

ביים טיר שטייט איינער און ער פרעגט מיר: זאגטס נאר, דער קשאנוב'ער רב איז אייערס א פעטער? איך שטיי פארוואונדערט: פון וואו ווייסט ער אז דער קשאנוב'ער רב איז מיינס א פעטער? און פון וואו ווייסט ער בכלל אז איך בין דא?! אבער אויב ער ווייסט ממילא, וואס האב צו פארלירן? האב איך געזאגט: יא! זאגט דער מענטש: איך האב אייך געברענגט ברויט מיט א טעלער מארמעלאדע, כדי איר זאלט האבן וואס צו עסן, און אויסגעפירט: דא האט איר, נעם דיר צו עסן.

האט דער טאטע געזאגט אויף דעם: דאן האב איך געזען אז אפילו אין אוישוויץ איז אויך יש אלקים בארץ, בין איך דאך יא געראכט פארוואס איך האב נישט געוואלט עסן קיין טריפות! האב איך מיר דעמאלט מקבל געווען פון פריש, יעבור עלי מה, וואס אין דער וועלט זאל נאר נישט זיין, אבער קיין מאכלות אסורות וועל איך נישט עסן!

נתמעט חלבי ודמי

דער טאטע פלעגט פאסטן אלס יונגערמאן גאר אסאך, און געמאכט גרויסע סיגופים. צוליב דעם האט ער געדארפט פארן קיין וויען לצורכי רפואה. דער טאטע האט אסאל מאל דערציילט ברבים אז ער איז געפארן אין יענע גלילות און האט געטראפן צדיקים

און גדולי הדור, אבער ער האט נישט געזאגט אז די סיבה דערפון איז געווען פון אזויפיל פאסטן.

וחי בהם

איינס פון די גרויסע דאקטורים וועלכע האבן באהאנדלט דעם טאטן פארן קריג, [אויף די מאגן. וואס דער טאטע איז זייער קראנק געווארן פון פאסטן יארן נאכאנאנד]. איין דאקטער האט געטראפן דעם טאטן נאכן קריג, און זיך געוואונדערט: וואס? דו לעבסט? דו לעבסט? איך האב זיך געשוואוירן אז דו וועסט נישט איבערלעבן!

השגחה עליונה

א ספּציעלע השגחה פון הימל איז געווען אויפן טאטן זי"ע באלד נאכן קריג אז ער זאל בלייבןביים לעבן. נאכן קריג איז דער טאטע געווען אין זייער א שווערע מצב ל"ע, ווי עס האט זיך אהנגעשטעקט אין אים די מחלה פון טיפוס רח"ל. דארט איז געווען א דייטשע שפיטאל מיט א דייטשע דאקטער, ווי אויך איז געווען דארט אן אמעריקא'נער אויפזעער. איין טייל פונעם שפיטאל האט מען געלייגט די גאר שווערע פאציענטן וועלכע זענען געווען שטארק קראנק, ווייל וויבאלד מען דארף זיך אפגעבן מיט זיי מער ווי נארמאל, און צופיהל אנטיביוטיק איז דעמאלט נישט געווען, דעריבער האט זיך די שפיטאל נאכגעלאזט פון זיי היילן. דער הייליגער טאטע זי"ע האט מען נעבעך דארט אריינגעלייגט.

איין טאג איז דער אמעריקא'נער אויפזעער אריין אין יענע צימער, און געוויזן פארן דייטשער דאקטאר אויפן טאטן און אים אהנגעזאגט: דער ראבינער מוזסטו זען צו היילן! און ווייטער געזאגט: זיין לעבן - איז דיין לעבן, און דיין לעבן - איז זיין לעבן! אויב ער לעבט - לעבסטו, אויב ער לעבט נישט - לעבסטו נישט!

דער דייטשע דאקטער האט נישט געהאט קיין ברירה און האט ארויסגענומען דעם טאטן פון יענע צימער, און זיך שטארק מטפל געווען מיט אים, [פשטות האט ער דאס געטוהן ווייל ער האט געציטערט פון זיין לעבן...]. כמעט אלע מעדעצינען וועלכע זענען אהנגעקומען אין שפיטאל האט ער געגעבן פארן טאטן, און ביז אפאר טעג איז דער טאטע זי"ע טאקע געווארן געזונטער. פון דעם זעהט מען די גרויסקייט פונעם טאטן. דער בוכ"ע האט געוואלט אז דער טאטע זאל בלייבן לעבן כדי אויפצוטוהן פארן אייבערשטן'ס וועגן און פאר אידן'ס וועגן. אפילו דער אמעריקא'נער גוי האט פארשטאנען אז זייערע לעבן ווענדט זיך אינעם טאטן'ס לעבן!

להלן רשימת ההזדמניות שממנו מלוקטים סיפורי קודש אלו: **בדברות קודש בשוה"ט יום הפורים** תשנ"ו, **בדברות קודש בהיכל בית מדרשינו במאנסי** א' אמור תשס"ב, **בדברות קודש במעמד קבלת פנים בביהמ"ד דחסידי בעלזא מאנסי** בעת ביקור המרומם בקהילתינו הק' במאנסי ב' אמור תשס"ב, **בדברות קודש בשוה"ט ט' תמוז** תשס"ב (יו"ד קדישא של רביה"ק זי"ע), **בדברות קודש במעמד הנשגב 'יכירו וידעו' שנערך ע"י ארגון 'שופר' במקהלות אלפי ישראל** כ"ב סיון תשס"ג, **בדברות קודש בשיעור פרקי אבות** שב"ק קרח תשס"ג, **בדברות קודש בקידושא רבא לאור הניסים בהצלת ילדי מחנה בני צאנז מהשריפה הגדולה בהבנין** יום שב"ק פנחס תשס"ד, **בדברות קודש בשיעור פרקי אבות**, שב"ק נחמו - ט"ו באב תשס"ה (יו"ד קדישא של רביה"ק מרודניק זי"ע), **בדברות קודש בשולחן הטהור ליל שב"ק חקת** תשס"ו, **בדברות קודש בדרשת יום א' סליחות** תשס"ו, **בדברות קודש לחבורת הבחורים בארה"ק (שידור חי)** ערש"ק וארא תשס"ז, **בדברות קודש בשולחן הטהור ט' תמוז** תשס"ז (יו"ד קדישא של רביה"ק זי"ע), **בביקור אצל הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל** ג' שמות תשס"ח, **בדברות קודש בהכנסת ס"ת לבית מדרשינו הגדול שנערך ע"י משפחת רויזענבערג** א' מצורע תשס"ח, **בדברות קודש בשוה"ט ל"ג בעומר תשס"ח (באתרא קדישא מירון)**, **בביקור אצל הגאון הצדיק רבי אפרים פישל הערשקוויטש שליט"א דיינא רבא דקהלתינו הק'** ה' תולדות תש"ע, **בדברות קודש במעמד כינוס חבורת הבחורים המרכזי** א' צו תש"ע, **בביקור אצל כ"ק האדמו"ר מטשאקאווא בני ברק זצ"ל** ה' בה"ב תש"ע, **בשיחת קודש שב"ק בהר בחוקותי תש"ע (מושב גורן - גליל ארה"ק)**, **בביקור אצל כ"ק האדמו"ר מטשאקאווא ירושלים שליט"א** ד' במדבר תש"ע, **בניחום אבלים אצל כ"ק האדמו"ר מסאטמאר שליט"א (ממאנרא)** עש"ק מטות מסעי תש"ע, **בדברות קודש נר ב' דחנוכה** תשע"א, **בדברות קודש למצטייני תלמידי ישיבתינו הק' לצעירים** ג' מצורע תשע"א, **בדברות קודש במעמד כינוס חבורת הבחורים המרכזי**, א' אחרי תשע"א, **בדברות קודש בשולחן הטהור ליל שביעי של פסח** תשע"א, **בשולחן הטהור ליל אחרון של פסח** תשע"א, **בשולחן הטהור יום אחרון של פסח** תשע"א, **בביקור כ"ק האדמו"ר מסקווירא שליט"א במעון הקודש**, ב' אמור תשע"א, **בניחום אבלים אצל הרה"ג רבי ישראל אונסדורפר שליט"א מרבני אנ"ש בוויליאמסבורג** א' בחוקתי תשע"א, **בדברות קודש במעמד הדינער לטובת מוסדותינו הק' בוויליאמסבורג** א' בחוקותי תשע"א, **בדברות קודש בשולחן הטהור ט' תמוז** תשע"א (יו"ד קדישא של רביה"ק זי"ע), **בדברות קודש נר ג' דחנוכה** תשע"ב, **בביקור הגאון רבי ירמיה מנחם כהן שליט"א אב"ד פאריז בקודש פנימה** ד' וארא תשע"ב, **בשיחת קודש חול המועד פסח** תשע"ב, **בביקור הגה"צ רבי זלמן הלברשטאם שליט"א אב"ד טשאקאווא ווילימאסבורג בקודש פנימה** ד' פנחס תשע"ב, **בדברות קודש בשולחן הטהור ט' תמוז** תשע"ב (יו"ד קדישא של רביה"ק זי"ע), **בדברות קודש בשולחן הטהור נעילת החג שמחת תורה** תשע"ג, **בשיחת קודש** ה' נח תשע"ג, **בביקור הגאון רבי מלכיאל קוטלער שליט"א ר"י ביהמ"ד גבוה לעיקוואד במעון הקודש** ג' חיי שרה תשע"ג, **בביקור כ"ק האדמו"ר מויזניץ שליט"א (בני ברק) במעון הקודש** א' תולדות תשע"ג, **בדברות קודש במעמד יקרא דאורייתא לטובת רשת הכוללים** ד' בשלח תשע"ג, **בדברות קודש נר ה' דחנוכה** תשע"ג, **בדברות קודש בשוה"ט יום הפורים** תשע"ג, **בדברות קודש בשולחן הטהור ט' תמוז** תשע"ג (יו"ד קדישא של רביה"ק זי"ע), **בביקור אצל הגאון רבי עובדי' יוסף זצ"ל** ב' תבא תשע"ג, **בביקור חברי הנהלת אגודת ישראל באמעריקא בקודש פנימה** ב' ויקרא תשע"ד, **בדברות קודש בעידן רעוא דרעווין תזריע - החדש** תשע"ד, **בדברות קודש במעמד כינוס חבורת הבחורים המרכזי** ה' טהרה תשע"ד, **בשיחת קודש חול המועד פסח** תשע"ד, **בדברות קודש בעידן רעוא דרעווין בהעלותך** תשע"ד, **בניחום אבלים אצל בני הגה"צ רבי יוסף טויסיג זצ"ל אב"ד בעלעד** ד' אמור תשע"ד, **בביקור כ"ק האדמו"ר מתולדות אברהם יצחק שליט"א במעון הקודש**, ב' חקת תשע"ד, **ועוד**.

התודה והברכה

לאלו שנטלו חלק בהוצאת הגליון

הרבני החסיד הרב **יצחק שמעון שימון** שליט"א
משב"ק ונאמן בית רבוה"ק

הרה"ח מוה"ר **ארי' קאפל זילבער** הי"ו
לרגל שמחת הולדת נכדתו **פיגא** שתחי'
בת לבנו הרה"ח מורינו **צבי אלימלך זילבער** הי"ו
למז"ט ובשטומ"צ

הרה"ג מוה"ר **אלימלך הלוי שלעפריג** שליט"א
לרגל שמחת אירוסי בנו הבה"ח מורינו **מרדכי** נ"י
עב"ג בת הרה"ח מוה"ר **יהודה לייבוש ווייס** הי"ו
למז"ט ובשטומ"צ

הרה"ח מוה"ר **ישעי' חיים הלוי שווארץ** הי"ו

הרבני החסיד מוה"ר **גדלי' לאנדא** שליט"א
מגי"ש דף היומי בביהמ"ד הגדול

לע"נ אביו הרבני החסיד
מוה"ר **אשר לעמיל** בהר"ר **אליהו** ז"ל

זכות רבהי"ק בעל ההילולא
יגן בעד אחבנ"י תושבי ארה"ק

הרה"ח מוה"ר **אהרן ישעי' הלוי שווארץ** הי"ו

הרה"ח מוה"ר **מנחם טעסלער** הי"ו

הרה"ח מוה"ר **מרדכי סג"ל לוי** הי"ו
לרגל שמחת הולדת בנו **שלמה ארי'** נ"י
למז"ט ובשטומ"צ

מזמור שיר חנוכת הבית

גליון זה נתנדב ע"י הרה"ח מוה"ר **אלטיר ברוך וויעדער** הי"ו
בן הגה"צ אב"ד לינז שליט"א ומרבני אנ"ש בוויליאמסבורג

לרגל **פתיחת שערי בית מדרשינו החדש** בעיה"ק **ירושלים** תובב"א רח' אביתר הכהן 8
שם התאספו אנ"ש תושבי עיר הקודש והמקדש בשב"ק פרשת בלק - שבת יארצייט העעל"ט
וחינכו את היכל החדש של **ביהמ"ד דחסידי צאנז קלויזענבורג** בעיר ה' שמה

אחותינו את היי לאלפי רבבה!

זכות הפצת הדברי אלוקים חיים יעמוד להם כל הימים

מי שרוצה לקבל גליונינו או להערות והארות,
וכן לנדב גליון ולזכות את הרבים לע"נ יקיריו או לרגל השמחה במעונו,
נא להתקשר במספר טלפון 347.436.5525